

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine

Akcioni plan za implementaciju **UNSCR 1325** u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2017. godine

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine

Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2017. godine

decembar, 2014. godine

Impressum:

Akcioni plan za implementaciju UNSC Rezolucije 1325 u Bosni i Hercegovini 2014-2017.

Izdavač: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine,

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine

Urednica: Samra Filipović-Hadžiabdić

Lektura: Indira Osmić

DTP: mr. sci. Zlatan Hrnčić

Štampa: FRAM-ZIRAL d.o.o. Mostar

Tiraž: 400 primjeraka

Godina izdanja: 2014.

Finansijski podržala: Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Finansijski podržano iz sredstava FIGAP programa: *Program za implementaciju Gender akcionog plana BiH (FIGAP program 2009-2014), rezultat je saradnje Agencije za ravnopravnost spolova BiH - Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Gender Centra Federacije BiH i Gender centra Republike Srpske, a njegov je cilj da osigura održivu provedbu Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 41/09). Program podržava grupa međunarodnih donatora koju čine vlade: Kraljevine Švedske, koju predstavlja Ambasada Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SIDA, Republike Austrije, koju predstavlja Ambasada Republike Austrije u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije ADA, Velike Britanije, koju predstavlja Britanska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije DFID i Švajcarske Konfederacije, koju predstavlja Švajcarska ambasada u Bosni i Hercegovini, putem razvojne agencije SDC.*

CIP i ISBN – Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo
341.123:341.24]
341.32/.34:305-055.2

AKCIONI plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini 2010-2013. godine / [urednica Samra Filipović-Hadžiabdić]. - Sarajevo: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, 2010. - 72, 71, 74, 69 str.: graf. prikazi; 29 cm; Tekst lat. i ćir. - Tekst na bos., hrv., srp. i engl. jeziku. - Nasl. prištampanog dijela: Action plan for the implementation of UNSCR 1325 in Bosnia and Herzegovina 2010-2013.

ISBN 978-9958-522-10-9
COBISS.BH-ID 18368774

Predgovor

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je prepoznala značaj provedbe UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ za Bosnu i Hercegovinu. Provedene su brojne aktivnosti, kako na izradi i provedbi prvog Akcionog plana za implementaciju UNSCR 1325 u BiH, tako i na saradnji sa partnerskim institucijama i nevladinim organizacijama koje su uključene u proces implementacije UNSCR 1325. Ovakav Akcioni plan je bio prvi plan ove vrste u regionu Jugoistočne Evrope, te je poslužio kao dobar primjer za izradu sličnih planova i produbljivanje saradnje na regionalnom nivou.

Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini za period 2014.- 2017. ima za cilj da osigura dosljednu, kvalitetnu i djelotvornu provedbu **Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (2000) “Žene, mir i sigurnost“** u Bosni i Hercegovini. U cilju što efikasnije implementacije novog Akcionog plana, ciljevi su grupisani unutar tri osnovne kategorije u skladu sa UN Rezolucijom 1325: ravnopravno učešće, prevencija i zaštita. To je omogućilo jasnije definisanje strateških i srednjoročnih ciljeva, očekivanih rezultata, te formulisanje konkretnih i rezultatski usmjerenih aktivnosti.

Participatoran pristup u radu, baziran na najboljim praksama, uz sistematsko prikupljanje informacija i statističkih podataka, je rezultirao definisanjem inovativnih ciljeva i aktivnosti za novi akcioni plan u Bosni i Hercegovini koje su od vitalnog značaja za potpunu implementaciju Rezolucije 1325 u BiH.

Direktorica Agencije za ravnopravnost spolova BiH

Samra Filipović-Hadžiabdić

Sadržaj

1. Uvod.....	7
2. Međunarodni i domaći pravni okvir	9
2.1. Međunarodni pravni okvir	9
2.2. Domaći pravni okvir.....	11
3. Analiza stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima	13
3.1. Učešće žena na mjestima donošenja odluka na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.....	13
3.1.1. Zakonodavna vlast	13
3.1.2. Izvršna vlast	15
3.1.3. Učešće žena u sudovima i tužilaštvima	15
3.1.4. Učešće žena u diplomatsko-konzularnim predstavništvima	15
3.2. Vojne i policijske strukture	16
3.2.1. Zastupljenost žena u vojnim snagama.....	16
3.2.2. Zastupljenost žena u policijskim snagama.....	17
3.3. Mirovne misije	20
3.4. Trgovina osobama.....	22
3.5. Žene koje su preživjele seksualno nasilje tokom i nakon rata.....	24
4. Naučene lekcije u razdoblju implementacije Akcijskog plana UNSCR 1325 u BiH (2010.-2013. godine)	27
5. Struktura Akcijskog plana UNSCR 1325 u BiH (2014.-2017.g.).....	29
6. Monitoring i evaluacija	32
7. Rječnik pojmova	35
8. Ciljevi i aktivnosti Akcionog plana za implemetaciju УНСЦР 1325 у БиХ за период 2014.-2017. године	37

1. Uvod

Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (2000) "Žene, mir i sigurnost", usvojena 31.10.2000. godine, prva je Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koja naglašava važnost uloge i ravnopravnog učešća žena u sprečavanju i rješavanju konflikata, te izgradnji održivog mira. Ona poziva države članice da osiguraju veće prisustvo žena u donošenju odluka na svim nivoima odlučivanja. To je preduvjet za veće uključivanje perspektive ravnopravnosti spolova u sektore odbrane i sigurnosti, te veću zaštitu i poštivanje ljudskih prava žena i djevojčica, kako u ratnim sukobima, tako i u procesima postizanja mira i sigurnosti.

Generalni sekretar UN je donio direktivu (S/PRST/2008/39) 29.10.2008. god. koja se odnosi na procese implementacije i izvještavanja u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“, kojom je državama članicama data obaveza izrade akcionih planova za implementaciju UNSCR 1325.

Prvi **Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini**, za period 2010.-2013. godine, usvojen je 27.07.2010. godine Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 92/10). Akcioni plan Bosne i Hercegovine je prvi akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u regionu Jugoistočne Evrope i poslužio je kao primjer drugim državama regije prilikom izrade nacionalnih akcionih planova za provedbu UNSCR 1325.

Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine na 154. sjednici održanoj 29.06.2011. godine formiran je **Koordinacioni odbor za praćenje provedbe Akcionog plana**, koji se sastoji od predstavnika i predstavnica svih institucija sektora sigurnosti u BiH, koji su učestvovali i u izradi Akcionog plana: Ministarstva sigurnosti BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA), Granične policije BiH, Ministarstva odbrane BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, Ministarstva finansija i trezora BiH, Gender Centra Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centra Republike Srpske, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva unutrašnjih poslova RS i Centra za deminiranje BiH, te Udruženja „Udružene žene“ koje predstavlja nevladin sektor u BiH (ranije je Udruženje „Žene ženama“ predstavljalo nevladin sektor). Članovi i članice Koordinacionog odbora su veoma aktivno učestvovali i doprinijeli provedbi i promociji Akcionog plana, kako unutar institucija iz kojih dolaze, tako i u široj javnosti i na međunarodnom nivou.

Vijeće ministara BiH je 15.09.2011. godine usvojilo prvi **godišnji Izvještaj o provedbi Akcionog plana za implementaciju UNSCR 1325 "Žene, mir i sigurnost" u BiH**, a Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH 24.11.2011. godine. Drugi godišnji Izvještaj Vijeće ministara usvojilo je 04.12.2012. godine. U trećoj godini, pred kraj implementacije Akcionog plana, provedena je nezavisna procjena provedbe Plana u periodu 2010.-2013. godine. Rezultati i preporuke ove procjene, te naučene lekcije poslužile su kao osnov za kreiranje **novog Akcionog plana za period 2014.-2017. godine**.

Ovaj Akcioni plan izrađen je u punoj saradnji Agencije za ravnopravnost spolova i institucija predstavljenih u Koordinacionom odboru za praćenje Akcionog plana, te uz konsultacije sa nevladinim organizacijama. Stručnu i tehničku podršku izradi Plana pružili su Institut za inkluzivnu sigurnost, u okviru programa „Resolution to Act“ i UN Women u Bosni i Hercegovini.

2. Međunarodni i domaći pravni okvir

2.1. Međunarodni pravni okvir

Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ (2000) poziva na puno i ravnopravno učešće žena u procesu prevencije i rješavanja sukoba, te izgradnji međunarodnog mira i sigurnosti. Donošenje Rezolucije 1325 je naročito značajno ukoliko se uzme u obzir činjenica da je u posljednjim decenijama priroda rata izmijenjena, te da su civilne osobe sve češće izložene ratnim djelovanjima. Žene i djevojčice se uključuju u ratne sukobe, a zlostavljanje i silovanje žena i djevojčica širom svijeta je postalo važno oružje rata i jedna od metoda ekstremne torture. To zahtijeva povećanu zaštitu za žene i djevojčice, kako u konfliktnim, tako i u postkonfliktnim situacijama, što je naročito istaknuto donošenjem pratećih rezolucija, koje se oslanjaju na UN Rezoluciju 1325, kao što su rezolucije 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013) i 2122 (2013).

- **UN Rezolucija 1820 (2008)**, odnosi se na pitanja seksualnog nasilja u konfliktnim i postkonfliktnim situacijama. Ona naglašava značaj prevencije seksualnog nasilja nad ženama i kažnjavanja počinitelja, što je od naročitog značaja za procese pomirenja i izgradnju trajnog i održivog mira. S tim u vezi, silovanja i ostali oblici seksualnog nasilja u toku i nakon oružanog sukoba mogu se smatrati ratnim zločinom i zločinom protiv čovječnosti.
- **UN Rezolucija 1888 (2009)** obraća posebnu pažnju na zaštitu žena i djevojčica od seksualnog nasilja u oružanim sukobima. Ona se oslanja na Rezoluciju 1820 i zahtijeva imenovanje specijalnog predstavnika generalnog sekretara, te formiranje ekspertnih timova, koji bi djelovali u okviru Ujedinjenih naroda na terenu, u cilju djelotvornije koordinacije, implementacije i izvještavanja o primjeni UN R 1820.
- **UN Rezolucija 1889 (2009)** stavlja akcenat na zaštitu žena i djevojčica u postkonfliktnim situacijama. Ona poziva na preduzimanje dodatnih mjera za povećanje učešća žena u svim fazama: rješavanju sukoba, postkonfliktnom planiranju i izgradnji mira, uključujući donošenje političkih i ekonomskih odluka, suzbijanje stereotipa i promoviranje ženskog liderstva i kapaciteta, upravljanje programima pomoći, te podršku ženskim organizacijama.
- **UN Rezolucija 1960 (2010)** je donesena kao odgovor na spor napredak u rješavanju pitanja seksualnog nasilja u oružanim sukobima, posebno nad ženama i djecom. Ona poziva na stvaranje konkretnih koraka i institucionalnih mehanizama za prevenciju i zaštitu od seksualnog nasilja u sukobima, kao ozbiljne povrede ljudskih prava i međunarodnog prava.
- **UN Rezolucija 2106 (2013)** ukazuje na spor napredak u implementaciji važnih aspekata Rezolucije 1960 i poziva na efikasnije korake u procesuiranju i reagiranju na slučajeve seksualnog nasilja, što bi znatno doprinijelo održavanju međunarodnog mira i sigurnosti.

- **UN Rezolucija 2122 (2013)** poziva na kontinuiranu implementaciju UN Rezolucije 1325 i nacionalnih akcionih planova, te unapređenje sistema koordinacije, monitoringa i evaluacije. Ona poseban fokus stavlja na žensko liderstvo i veće učešće žena u praćenju napretka u rješavanju konflikata i očuvanju mira.

UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, 1979), primjenjuje se u Bosni i Hercegovini od 1993. godine, dok je Opcioni protokol potpisan 2002. godine. Bosna i Hercegovina, kao država članica, podnosi redovne izvještaje UN CEDAW Komitetu o primjeni Konvencije (CEDAW izvještaj). Tokom 2013. godine odbranjen je Četvrti i peti CEDAW izvještaj, nakon čega je Komitet dostavio Zaključna zapažanja i preporuke za Bosnu i Hercegovinu (CEDAW preporuke). Dio preporuka odnosi se na oblasti od značaja za implementaciju UN Rezolucije 1325 u BiH, među kojima su najznačajnije:

- U oblasti **Žene u postkonfliktnim situacijama** Komitet preporučuje da Zemlja članica, između ostalog:
  - *obezbjedi puno provođenje Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (2000) kroz Akcioni plan za BiH i razvije konkretne mjere za povećanje učešća žena u procesima odlučivanja o postkonfliktnim politikama i strategijama, uzimajući u obzir potrebe žena i djevojčica, naročito onih koje se odnose na njihovu društvenu rehabilitaciju i ponovnu integraciju;*
  - *razvije sveobuhvatan pristup unapređenju statusa i položaja svih žena žrtava rata, uključujući suzbijanje stigme pripisane seksualnom nasilju, proširi obezbjeđenje mjera i davanja za odštete, podršku i rehabilitaciju i osigura ravnopravan pristup ovim uslugama za sve žene žrtve nasilja bez obzira na prebivalište.*
- U oblasti **Trgovina osobama i iskorištavanje prostitucije** Komitet preporučuje da Zemlja članica, između ostalog:
  - *ojača mehanizme koji imaju za cilj ranu identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine ljudima, sa posebnim osvrtom na Romkinje i interno raseljene žene, kao i preventivne mjere kao što je podizanje svijesti o rizicima trgovine ljudskim bićima za ugrožene grupe žena.*
- U oblasti **Učešće žena u javnom i političkom životu** Komitet preporučuje da Zemlja članica, između ostalog:
  - *razvije djelotvorne mehanizme za primjenu kvota kako bi povećala političku zastupljenost žena, stavljanjem žena na pozicije koje imaju izgleda za pobjedu i uspostavljanjem mjerila sa konkretnim vremenskim rasporedom i sankcijama za neispunjavanje obaveza.*

Većina CEDAW preporuka za gore navedene oblasti poslužila je kao osnov za izradu Akcionog plana za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini, za period 2014.-2017. godine.

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju (1995) u poglavlju: *Žene i oružani sukobi*, poziva na preduzimanje sveobuhvatnih institucionalnih promjena kako bi se smanjili vojni izdaci i omogućila globalna promocija ljudskih prava i nenasilnog rješavanja konflikata. Deklaracija, također, naglašava da je neophodno obezbijediti učešće žena u procesima zaključivanja mira i rješavanja konflikata, kao i zaštitu žena u ratnim područjima i izbjegličkim logorima.

Preporuka CM/Rec (2007)17 Komiteta ministara Vijeća Evrope „Standardi i mehanizmi za ravnopravnost spolova” u oblasti: *Konflikt i postkonfliktni period*, poziva na potpuno provođenje relevantnih međunarodnih pravnih instrumenata, naročito *UN Rezolucije 1325* i naglašava potrebu da se:

- učešće žena u odlučivanju o sprečavanju i razrješenju konflikta mora povećati budući da žene mogu dati značajan doprinos, naročito u pogledu izgradnje mira i sprečavanja daljnjih konflikata. Njihovo učešće u odlučivanju i mehanizmima za zaštitu, rukovođenju i razrješenju konflikta, uključujući i mirovne pregovore, i demokratizaciju društava nakon konflikta, ne smije biti ispod 40%, što se smatra minimalnim pragom jednakosti.

2.2. Domaći pravni okvir

Ustav Bosne i Hercegovine, Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Ustav Republike Srpske, ustavi kantona i Statut Brčko Distrikta BiH svim građanima i građankama Bosne i Hercegovine garantuju pravo učešća u političkim strankama, učestvovanje u javnim poslovima, jednakopravnost pristupa javnim službama i pravo da biraju i da budu birani. Ustav Bosne i Hercegovine, međutim, ne propisuje općenitu obavezu određene zastupljenosti spolova (kvota, proporcija, paritet i sl.) u javnom životu, niti posebnu obavezu u pogledu zastupljenosti u zakonodavnoj, izvršnoj ili sudskoj vlasti, ali sadrži odredbe o zabrani diskriminacije po osnovu spola u procesu uživanja prava i sloboda utvrđenih u Ustavu BiH i u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I Ustava.

Pitanje ravnopravnosti spolova je regulirano i u brojnim drugim zakonskim i podzakonskim aktima države i entiteta.

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH”, br. 32/10) u članu 20. (oblast koja se odnosi na *Javni život*) propisuje ravnopravnu zastupljenost oba spola u upravljanju i procesima odlučivanja. Radi bržeg postizanja ravnopravne zastupljenosti spolova u kreiranju politika i donošenju odluka na svim nivoima organiziranja vlasti u Bosni i Hercegovini, prilikom noveliranja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, član 20. je usklađen sa Preporukom (2003)3 Odbora ministara Vijeća Evrope, koja propisuje da: „Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu od 40% u državnim tijelima na svim nivoima organizacije vlasti i tijelima lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke...”

Izborni zakon Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 07/02, 09/02, 20/02, 25/02, 04/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13 i 07/14) usaglašen je sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, te u članu 4.19. stav 4. propisuje da ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen s najmanje 40% ukupnog broja kandidata na listi. Pored obaveznog postotka, kvota u Bosni i Hercegovini također je uvela obavezni poredak pri rangiranju. To pravilo nalaže najmanje jednog (1) kandidata manje zastupljenog spola među prva dva (2) kandidata, dva kandidata (2) manje zastupljenog spola među prvih pet (5) kandidata i tri (3) kandidata manje zastupljenog spola među prvih osam (8) kandidata itd. Centralna izborna komisija će odbiti listu stranke ako ona nije sastavljena prema pravilu o kvoti.

Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2013.-2017. godine (GAP BiH; „Službeni glasnik BiH“, br. 98/13) je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. On daje smjernice za izradu godišnjih operativnih planova na entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. GAP BiH prati prioritete svih nivoa organizacije vlasti u Bosni i Hercegovini, oslanjajući se na prethodni Gender akcioni plan BiH (2006.-2011. godine) i druge relevantne strateške dokumente države i entiteta, te dokumente Vijeća Evrope, Evropske unije i Ujedinjenih naroda.

Gender akcioni plan navodi da Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a 1325 i Rezolucija Evropskog parlamenta o učešću žena u mirnom rješavanju sukoba (2000/2025(INI)) daju upute i smjernice vladama Bosne i Hercegovine i entiteta kao i ostalim akterima za preduzimanje odgovarajućih mjera kako bi unaprijedili položaj žena u društvu i spriječili svaki oblik nasilnog rješavanja problema.

- Prioritetna oblast u okviru drugog strateškog cilja GAP-a: Praćenje i unapređenje primjene domaćih i međunarodnih standarda za ravnopravnost spolova definira obavezu Agencije za ravnopravnost spolova BiH da koordinira i prati primjenu UN Rezolucije 1325, kao i izradu i provedbu Akcionog plana za implementaciju ove rezolucije u Bosni i Hercegovini.

3. Analiza stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima

3.1. Učešće žena na mjestima donošenja odluka na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života u Bosni i Hercegovini se prvenstveno sagledava kroz mogućnost ravnopravnog učešća žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Agencija za ravnopravnost spolova BiH i entitetski gender centri u saradnji sa svim institucionalnim i vaninstitucionalnim partnerima rade na uvođenju principa ravnopravnosti spolova u dokumente zakonskog i strateškog karaktera iz raznih oblasti, kako u procesu njihove izrade, tako i u procesu njihovog provođenja. Proces normativno-pravnog usklađivanja predstavlja mogućnost za osiguranje **ravnopravnog učešća žena i muškaraca u svim tijelima i procesima za donošenje odluka.**

Kao što je već navedeno u prethodnom poglavlju, ova oblast regulirana je Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine koji propisuju da ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu od 40% u državnim tijelima na svim nivoima organizacije vlasti i tijelima lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke itd.

3.1.1. Zakonodavna vlast

Žene su i dalje manje zastupljeni spol u zakonodavnoj vlasti na svim nivoima i u prosjeku zastupljenost ne prelazi Zakonom utvrđenih 40%. Iako se na kandidatskim listama političkih partija na Općim izborima 2010. godine pojavio najveći broj kandidatkinja u odnosu na dva ranija izborna ciklusa, to ipak nije utjecalo na povećanje broja žena na pozicijama donošenja odluka. U Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, Predstavničkom domu Parlamenta FBiH i Narodnoj skupštini RS žene čine oko 21% svih izabраниh zastupnika.

- **Učešće žena u državnom i entitetskim parlamentima/skupštini**

Državni i entitetski parlamenti/skupština	2006. % žena	2010. % žena
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	16,6	19
Predstavnički dom Parlamenta FBiH	20,4	17,3
Narodna skupština Republike Srpske	24	23

Tabela 1. Učešće žena u državnom i entitetskim parlamentima/skupštini

U šest komisija Predstavničkog doma PSBiH od 54 člana/ice 13 je žena i nema niti jedne predsjednice komisije. U 6 zajedničkih komisija PSBiH od 72 člana/ice 14 je žena i to na poziciji predsjednice su 3 žene, prve zamjenice 3, druge zamjenice 1 i članice 7 žena. Žene se nalaze na poziciji predsjednica zajedničkih komisija za odbranu i sigurnost BiH, za ekonomske reforme i razvoj i za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku. U 3 komisije Doma naroda PSBiH od 18 članova/ica, 3 su žene, niti jedna predsjednica, a samo jedna druga zamjenica.

- **Učešće žena u kantonalnim skupštinama**

Kantonalne skupštine	2006. % žena	2010. % žena
Kanton Sarajevo	22,8	17,14
Tuzlanski kanton	11,4	17,14
Srednjobosanski kanton	19,3	20
Bosansko-podrinjski kanton	16	28
Unsko-sanski kanton	20	16,62
Posavski kanton	10	22,72
Zeničko-dobojski kanton	17,19	17,14
Zapadnohercegovački kanton	8,6	13,04
Hercegovačko-neretvanski kanton	10	13,3
Kanton 10	4	12

Tabela 2. Učešće žena u kantonalnim skupštinama

- **Učešće žena na lokalnom nivou vlasti**

Rezultati Lokalnih izbora 2012. godine ukazuju na činjenicu da su žene i dalje manje zastupljen spol u većini lokalnih zakonodavnih tijela. Analiza ukazuje da je u odnosu na Lokalne izbore 2008. godine, kada je bilo izabrano prosječno 15% žena u općinskim vijećima/skupštinama opština, na Lokalnim izborima 2012. godine izabrano u prosjeku 17,1% žena.

Iako je došlo do povećanja učešća žena za 2%, to je još uvijek daleko od ravnopravne zastupljenosti spolova propisane Zakonom o ravnopravnosti spolova. Posmatrajući podatke po općinama/opštinama, može se primijetiti da postoje oscilacije u odnosu na zastupljenost žena u odnosu na izbore 2008. godine u pojedinim lokalnim zajednicama. Općine u kojima su žene izabrane za načelnice su Doboj Jug, Mrkonjić Grad, novi Grad, Visoko i Kalinovik. U 7 općina nema nijedna izabrana žena, u 7 općina broj izabranih žena se kreće od 35% do 45%, dok je u dvjema općinama procenat izabranih žena 45 – 55%.

3.1.2. Izvršna vlast

Žene su i dalje podzastupljene u izvršnoj vlasti u Bosni i Hercegovini. Iako je formiranje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine nakon posljednjih Općih izbora predstavljalo priliku da se osigura zastupljenost žena u ovom tijelu izvršne vlasti, u njegov sastav BiH nije imenovana niti jedna žena. Žene su imenovane u 5 ministarstava kao zamjenice ministra. U sastavu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine imenovana je samo jedna žena – ministrica. Trenutni sastav Vlade Republike Srpske ukazuje na značajan napredak u zastupljenosti žena. Žene se nalaze na pozicijama premijerke, potpredsjednice vlade, a ministrice su imenovane u 5 resora, od ukupno 16 ministarstava. U vladama kantona nijedna žena nije imenovana kao premijerka kantonalne vlade, dok procenat žena, ministrica u kantonalnim vladama iznosi 17,5% (broj ministrica varira od 0% do 37,5%, u zavisnosti od kantona).

3.1.3. Učešće žena u sudovima i tužilaštvima

U sastavu Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH 5 je izabranih žena i 6 muškaraca. Podaci iz Godišnjeg izvještaja Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH iz 2012. ukazuju na činjenicu da se broj žena i muškaraca u tužilaštvima i sudovima kreće u okviru standarda koji je utvrđen Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH. Vijeće prilikom imenovanja na pravosudne pozicije vodi računa i o ravnopravnoj zastupljenosti spolova, što se može vidjeti i iz statističkih podataka navedenih u daljnjem tekstu.

Sudovi u BiH	2010. % žena	2012. % žena	Tužilaštva u BiH	2010. % žena	2012. % žena
Sud BiH	44	43	Tužilaštvo BiH	52	52
Sudovi FBiH	66	36	Tužilaštva FBiH	47	55
Sudovi RS	61	54	Tužilaštva RS	45	40
Sudovi BD	56	58	Tužilaštva BD	50	50

Tabela 3. Zastupljenost žena u sudovima i tužilaštvima BiH

Podaci o spolnoj zastupljenosti na višim pozicijama, predsjednika/ca sudova i glavnih tužilaca/teljki pokazuju manju zastupljenost žena (14%). Predsjednica Suda BiH je žena. U entitetskim sudovima i tužilaštvima rukovodioci su muškarci. Žene, kao predsjednice, dominantne su u kantonalnim sudovima (60%). Samo su dvije žene imenovane na mjesta glavnih tužiteljki na entitetskom nivou, jedna u kantonalnom tužilaštvu (od 9 imenovanih) u Federaciji BiH i jedna u Okružno i Specijalno tužilaštvo Banja Luka (od 6 imenovanih) u Republici Srpskoj. Učešće žena je veće u okružnim sudovima (61,46%) i tužilaštvima (50%), te općinskim (67,55%) i osnovnim (62,56%) sudovima.

3.1.4. Učešće žena u diplomatsko-konzularnim predstavništvima

Prema podacima Ministarstva vanjskih poslova BiH, u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine (DKP) trenutno je zastupljeno 78 žena i 73 muškarca, što ukazuje na povećanu zastupljenost žena za oko 20% u odnosu na podatke iz 2009. godine, kada je bilo 56 žena i 122 muškarca. Trenutno je imenovano 6 ambasadorica i jedna generalna konzulica.

3.2. Vojne i policijske strukture

Evidentno je da je učinjen napredak u uspostavljanju i ažuriranju baze podataka o zastupljenosti žena u vojnim i policijskim snagama. Ažurirana je postojeća baza podataka o zastupljenosti žena u Oružanim snagama BiH, prema jedinici, formacijskoj dužnosti, vojno-evidencionoj sposobnosti, ličnom činu, podaci o vojnoj i civilnoj edukaciji, zainteresiranost za učešće u mirovnim misijama, kao i drugi relevantni personalni podaci.

3.2.1. Zastupljenost žena u vojnim snagama

Na svim nivoima OS BiH organizirane su edukacije i informiranja o značaju učešća žena u vojnim snagama i misijama podrške miru. Zadužene su sve organizacione jedinice Ministarstva odbrane i Zajednički štab Oružanih snaga Bosne i Hercegovine da sve podatke, izvještaje i analize prikazuju razvrstane po spolu.

Prema posljednjim analizama podataka Ministarstva odbrane BiH u 2013. godini, od ukupnog broja zaposlenih u Ministarstvu odbrane žene su procentualno zastupljene sa 35,6 %, dok su žene u odnosu na ukupan broj civilnih lica u Oružanim snagama zastupljene sa 23,8%. Profesionalnih vojnih lica (PVL) - žena u Oružanim snagama BiH je 4,8%. Žene u mirovnim misijama zastupljene su sa 3,5%. Od ukupnog broja pripadnica Oružanih snaga BiH, žene su procentualno zastupljene sa 6,5%.

Promoviranjem vojnog poziva i preduzimanjem mjera pozitivne akcije nastoje se eliminirati predrasude zasnovane na ideji inferiornosti ili superiornosti bilo kojeg spola. Evidentan je trend povećanja interesa žena za prijem u Oružane snage BiH, od 23 kandidatkinje koje su se prijavile na prvi oglas do 595, koliko se prijavilo na posljednji oglas. U nastojanju da se poveća broj žena, profesionalnih vojnika, u Planu petogodišnjeg razvoja Oružanih snaga u BiH za period 2010.-2015. godine, predviđeno je povećanje zastupljenosti žena na 10%. Preporuka Ministarstva odbrane BiH je da se prilikom svakog prijema, od ukupnog broja primljenih kandidata/kinja primi 10% žena. U toku je realizacija pilot projekta prijema oficira iz građanstva u OS BiH, gdje će se povećati broj žena u kategoriji oficira.

Ministarstvo odbrane/Oružane snage BiH	2009. % žena	2011. % žena	2013. % žena
Zaposleni/ce u Ministarstvu odbrane BiH	41,5	36,4	35,6
Civilna lica u Oružanim snagama BiH	28	23,8	23,8
PVL u Oružanim snagama BiH		3,8	4,8
Pripadnici/e Oružanih snaga BiH	5	5,4	6,5
Pripadnici/e mirovnih misija			3,5

Tabela 4. Zastupljenost žena u sektoru odbrane

S tim ciljem Ministarstvo odbrane i Oružane snage BiH kontinuirano rade na promociji vojnog poziva. Jedna od mjera je da se u javnim oglasima za prijem vojnika u profesionalnu vojnu službu u Oružanim snagama BiH promovira ravnopravna zastupljenost spolova uključivanjem rečenice: „Prilikom odabira kandidata za prijem u vojnu službu vodit će se računa o ravnopravnoj zastupljenosti spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH“. Pravilnikom o prijemu u vojnu službu propisana je obaveza ravnopravne zastupljenosti spolova u sastavu Komisije za prijem.

U komandama i jedinicama OS BiH do nivoa bataljona, odnosno jedinice istog ili višeg nivoa imenovane su kontakt osobe za rodna pitanja. Nakon njihovih imenovanja formirana je mreža kontakt osoba za rodna pitanja unutar OS BiH. Zadatak ovih osoba je da, pored obavljanja svojih redovnih dužnosti, vrše praćenje, analizu stanja, izvještavanje i predlaganje mjera za postizanje rodne ravnopravnosti, što je precizirano donošenjem „Standardnih operativnih procedura za kontakt osobe imenovane u OS BiH za pitanja rodne ravnopravnosti“. Sa imenovanim osobama se, uz podršku NATO Štaba Sarajevo, organiziraju radionice dva puta godišnje, sa ciljem boljeg upoznavanja sa njihovim zadacima i obavezama.

Ministarstvo odbrane BiH ostvaruje redovnu saradnju sa organizacijama kao što su NATO Štab Sarajevo, EUFOR, PSOTC i UNDP, u provedbi zajedničkih projekata i aktivnosti s ciljem unapređenja ravnopravnosti spolova u sektorima odbrane i sigurnosti. U okviru te saradnje organizirane su brojne zajedničke radionice i seminari. Uz podršku NATO Štaba realizirana je nabavka opreme, obuće i veša za pripadnice OS BiH. Oko četiri hiljade pripadnika/ca Ministarstva odbrane BiH i jedinica Oružanih snaga BiH je upoznato sa UNSCR 1325 kroz obuke i terenske posjete. Ministarstvo učestvuje i u realizaciji regionalnog projekta UNDP/SEESAC „Jačanje regionalne saradnje na integraciji rodne perspektive u reformu sektora sigurnosti u zemljama Zapadnog Balkana“. U okviru tog projekta značajno je spomenuti učešće u izradi Studije o položaju žena u oružanim snagama zemalja Zapadnog Balkana, te u skladu sa iskazanim potrebama unaprijeđeni su prostorni uvjeti za život i rad žena u kasarni „Zaim Imamović“ u Pazariću.

U maju 2013. godine usvojena je PARP¹ Procjena 2013. godine za Bosnu i Hercegovinu na nivou Sjevernoatlantskog vijeća, u okviru koje je usvojen i novi Partnerski cilj G4590 „Perspektive rodne ravnopravnosti“. Ministarstvo odbrane BiH je određeno za nosioca implementacije ovog cilja, te su u skladu s tim već poduzete određene aktivnosti.

3.2.2. Zastupljenost žena u policijskim snagama

Analizirajući zastupljenost žena u agencijama za provođenje zakona na državnom i entitetskom nivou, može se konstatirati da su žene podzastupljene u svim ovim strukturama kao i onima na nižim nivoima policijskog sistema u Bosni i Hercegovini, posebno na mjestima odlučivanja i onima s višim činovima. U strukturi zaposlenih državnih službenika/ca zastupljenost žena je nešto bolja i kreće se oko 40%, ali broj rukovodećih službenika je znatno niži od ovog postotka. U strukturi policijskih službenika/ca ukupan broj žena se kreće oko 13%, dok postotak zastupljenosti žena sa visokim činovima u svim agencijama za provođenje zakona u BiH iznosi oko 0,50%. Analiza pokazuje da se nakon usvajanja Akcionog plana za implementaciju UNSCR 1325, u julu 2010. godine, udvostručio broj žena-policijskih službenika u usporedbi sa posljednjom analizom koju su uradili Agencija za ravnopravnost spolova BiH i Policijska misija Evropske unije (EUPM). Na osnovu tadašnje analize (2010)² utvrđeni postotak žena u policiji u Bosni i Hercegovini iznosi 6,3%.

Od ukupno 189 zaposlenih u **Ministarstvu sigurnosti**, 90 je žena ili 47,61%. Ministar, zamjenik ministra i sekretar Ministarstva su muškarci. Od 10 pomoćnika/ca ministara 9 je muškaraca i 1 žena. Od 20 šefova/ica odsjeka, 12 je muškaraca i 8 žena.

¹ PARP-Proces planiranja i revizije - jedan od mehanizama interaktivne saradnje sa NATO

² Izvještaj „Žene u policiji“, Stanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, lipanj/juni 2010.

U **Državnoj agenciji za istrage i zaštitu**, Ministarstva sigurnosti BiH, od ukupno 736 zaposlenih, 173 su žene ili 23,50%, što predstavlja povećanje od oko 9,5% u odnosu na analize iz 2009. godine. Od ukupnog broja zaposlenih 112 je zaposlenika/ca (64 žene ili 57,14%), 78 je državnih službenika/ca (39 žena ili 50%; 3 žene ili 3,85% nalaze se na rukovodećim pozicijama) i 546 policijskih službenika/ca (70 žena ili 12,82%; 6 ili 1,1% žena nalazi se na rukovodećim pozicijama - više inspektorice koje su vođe timova).

U **Graničnoj policiji BiH**, Ministarstva sigurnosti BiH, od ukupno 2053 policijska službenika/ce, 137 je žena ili je 6,67%, a na rukovodećim pozicijama su 2 žene ili 0,097%. Od ukupno 45 državnih službenika/ca, 23 su žene ili 51,11%, a na rukovodećim pozicijama su 3 žene ili 6,67%. Među 150 zaposlenika/ca, 97 ili 64,67% je pripadnica ženskog spola.

Prema podacima **Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova**, zaključno sa danom 20.12.2013. godine, ukupan broj zaposlenih osoba je 177, od čega je 99 žena (56%) i 78 muškaraca (44%). Od 6 rukovodećih državnih službenika/ca 4 su žene (67%), a 2 muškarca (33%). Od ukupno 55 ostalih državnih službenika/ca 27 (49,10%) je žena i 28 (50,90%) muškaraca. Od ukupno 110 namještenika/ca, 68 je ženskog spola (61,82%) i 42 muškog spola (38,18%).

Od ukupno 773 zaposlenih u **Federalnoj upravi policije** 137 (17,72%) je žena i 634 (82,27%) muškarca. Dva rukovodeća državna službenika su muškarci. Od 49 ostalih državnih službenika/ca 27 (55,10%) je žena i 22 (44,89%) muškarca. Od ukupno 159 namještenika/ca 66 (41,50%) je žena i 93 (58,49%) muškarca. Od 565 policijskih službenika/ca 44 (7,78%) su žene i 521 (92,21%) muškarac. Nijedna žena nema čin glavne inspektorice, 2 žene imaju čin samostalne inspektorice, 2 žene čin više inspektorice i 10 žena čin inspektorice. Najveći broj žena (22) ima čin starije policajke.

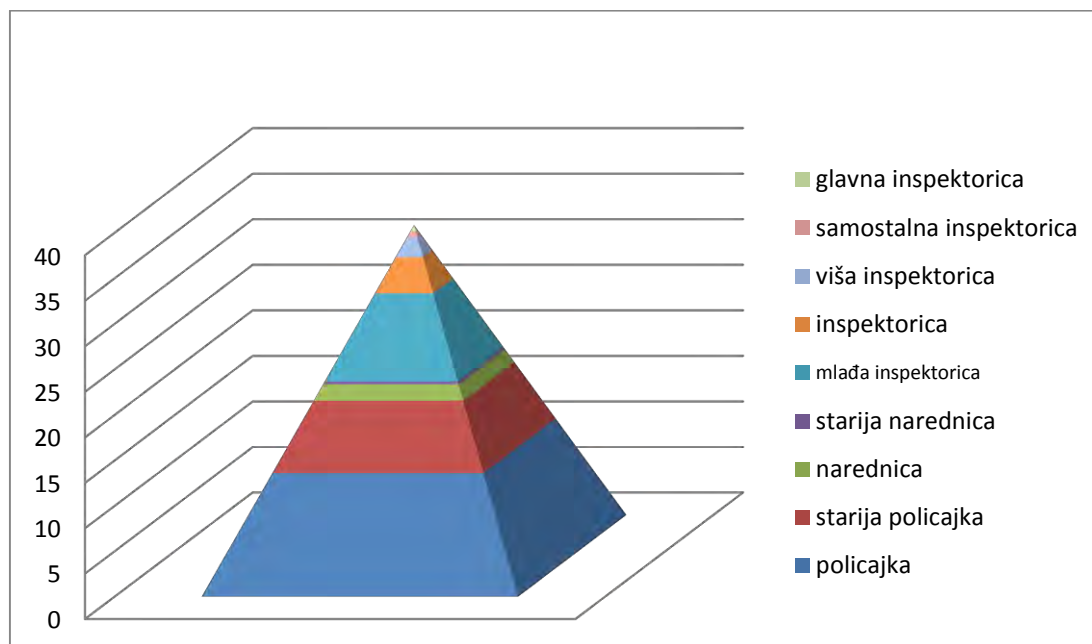
U **kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova** zaposleno je ukupno 7336 policijskih službenika i službenica. Od tog broja je 469 žena ili 6,39%. Od tog broja najveći je procenat žena sa činom policajka, starija policajka i mlađa inspektorica. Četrnaest žena ima čin inspektorice ili 0,19%, 12 žena čin više inspektorice ili 0,16% i 2 žene čin samostalne inspektorice ili 0,035%. Nijedna žena nema čin glavne inspektorice.

Od ukupnog broja zaposlenih u **Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske**, 21,45% je žena, od čega je 5,66% policijskih službenica, i to 2,83% uniformiranih i 2,83% neuniformiranih. Na rukovodećim pozicijama su 82 žene (svih radno-pravnih statusa) ili 1,20%. Na rukovodećim pozicijama su 82 žene (svih statusa) ili 1,20%, dok je 12 policijskih službenica na rukovodećim pozicijama do nivoa komandira policijskih stanica. Dvanaest policijskih službenica ima čin samostalne inspektorice, a 2 čin glavne inspektorice.

Od ukupno 46 zaposlenih u **Policiji Brčko Distrikta** 27 (58,67%) je žena. Na rukovodećim pozicijama su 2 žene. Od ukupno 256 policijskih službenika/ca, 12 žena ili 4,68%. Dvije žene (ili 0,78%) imaju čin inspektorice, a 3 (ili 1,17%) čin mlađih inspektorica.

Ovi podaci pokazuju ne samo nedovoljnu zastupljenost žena na svim pozicijama unutar navedenih institucija, nego upozoravaju na činjenicu da će samo mali broj policijskih službenica u dogledno vrijeme imati uvjete za napredovanje u viši čin. Imajući u vidu da se manji broj žena nalazi na početnim i srednjim pozicijama, odnosno činovima, teško je

očekivati za kratko vrijeme realno povećanje broja žena na rukovodećim pozicijama i višim činovima.

Slika 1. Zastupljenost žena po činovima u agencijama za provođenje zakona na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou

Pozitivan primjer je **Odluka direktora Granične policije BiH o prijemu kadeta sa 30% pripadnica ženskog spola**. Značajno je napomenuti da je jedna žena u Graničnoj policiji unaprijeđena u čin glavne inspektorice, na mjesto rukovoditeljice osnovne organizacione jedinice (načelnica), dok je druga u činu samostalne inspektorice raspoređena na mjesto rukovoditeljice unutrašnje organizacione jedinice (zapovjednica). Činjenica da 5 žena ima čin više inspektorice predstavlja realnu mogućnost za daljnje napredovanje.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH (MUP FBiH) i Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske (MUP RS) provode aktivnosti koje se odnose na afirmaciju žena na rukovodećim položajima u policijskim strukturama, napredovanje u službi (dodatne edukacije za žene koje su bile na porodiljskom dopustu, uvođenje kvota kad su u pitanju rukovodeća radna mjesta i činovanje, prijem kadeta itd.), evidencije razvrstane po spolu, te usklađivanje zakonskih i podzakonskih akata sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH. Pozitivan primjer predstavlja odluka MUP-a RS da se prilikom prijema kadeta/kinja na Policijsku akademiju vodi računa da 25% kandidata koji prođu selekciju bude ženskog spola. Također, Zakon o državnim službenicima koji se primjenjuje u Republici Srpskoj propisuje da Komisija za izbor kandidata odražava proporcionalnu nacionalnu i spolnu zastupljenost. Primjer ozbiljnog pristupa i kontinuiranog rada na unapređenju ravnopravnosti spolova predstavlja i važeći Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u MUP-u RS, kao i Prijedlog Zakona o policijskim službenicima u Republici Srpskoj, koji promovira ravnopravnost žena i muškaraca u strukturi policijskih službenika.

Također je pozitivan primjer Zakon o unutrašnjim poslovima Tuzlanskog kantona koji uvodi kriterij spolne zastupljenosti u kontekstu imenovanja i razrješenja policijskih komesara putem Komisije koju imenuje Skupština Tuzlanskog kantona, a u kojoj trebaju biti podjednako zastupljena oba spola. Isto tako je za članstvo u Komisiji za pritužbe protiv policijskih

službenika/ca, osim etničke zastupljenosti uveden kriterij podjednake zastupljenosti spolova, što se preporučuje i pri selekciji policijskih službenika/ca.

3.3. Mirovne misije

Upućivanje policijskih službenika/ca u operacije podrške miru je utvrđeno Zakonom o učešću pripadnika oružanih snaga Bosne i Hercegovine, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu („Službeni glasnik BiH“, br. 14/2005), te Pravilnikom o postupku upućivanja pripadnika policijskih službi u Bosni i Hercegovini u operacije podrške miru i druge aktivnosti u inozemstvu, izboru i obuci, pravima, obavezama i odgovornostima, postupanju pripadnika policijskih službi tokom trajanja operacije podrške miru, o pravima, obavezama i odgovornostima zapovjednika kontigenta („Službeni glasnik BiH“, br. 93/2006) koji je donio ministar sigurnosti BiH. U ovom Pravilniku je članom 7. stav (b) tačke II. “Izbor pripadnika policijskih službi u BiH radi učešća u mirovnim operacijama“ utvrđeno sljedeće: “Na osnovu dostavljenih prijedloga Ministarstvo sačinjava listu kandidata koji ispunjavaju uvjete za učešće u mirovnoj operaciji, uvažavajući stručnost i iskustvo, nacionalnu, regionalnu, spolnu zastupljenost kao i zastupljenost institucija, odnosno policijskih službi ili agencija.”

U Bosni i Hercegovini su pokrenute brojne inicijative i realizirane aktivnosti s ciljem promocije učešća žena u mirovnim misijama, te uvođenja tema o ravnopravnosti spolova u obuke za policijske službenike i službenice prije upućivanja u mirovne misije, kao i afirmativne mjere u cilju povećanja broja žena u mirovnim misijama.

U saradnji Ministarstva sigurnosti sa Centrom za obuku za operacije podrške miru (PSOTC) Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine³, osmišljena je petodnevna obuka „Rodna pitanja u operacijama podrške miru“. Ova obuka je upućena NATO-u i UN-u radi dobivanja akreditacije. Obuka je postala sastavni dio programa obuka u PSOTC-u za srednji rukovodni kadar ministarstava odbrane, sigurnosti, unutrašnjih poslova, Oružanih snaga BiH, policijskih agencija, kao i pripadnika/ca vojske i policije koji će se upućivati u operacije podrške miru. Bosna i Hercegovina je jedina država u regiji koja provodi ovakvu obuku, tako da će se u PSOTC-u u budućnosti obučavati pripadnici/e vojnih i policijskih snaga iz zemalja regije kao i članica NATO-a i EU-a. Ministarstvo sigurnosti je iniciralo pripremu i izvedbu dvosedmične predmisione obuke u saradnji sa PSOTC-om, za policijske službenike i službenice u BiH koji se upućuju i u mirovne misije. Ova obuka je prošla postupak akreditacije od strane nadležnih organa Ujedinjenih naroda i izvode je instruktori agencija za provođenje zakona u BiH, Ministarstva sigurnosti BiH i PSOTC-a.

S ciljem afirmiranja učešća žena u mirovnim misijama Ministarstvo sigurnosti je koristilo **afirmativne mjere** smanjivši broj potrebnih godina radnog iskustva, kao jednog od glavnih kriterija za prijavu za učešće u postupku izbora za upućivanje u mirovne misije, **sa 8 na 5 godina za žene**. Ova afirmativna mjera uvedena je zbog toga što u agencijama za provedbu zakona u BiH nije bilo žena koje su imale osam godina neprekidnog radnog iskustva u policiji. To bi za posljedicu imalo i obustavljanje upućivanja muškaraca u mirovne misije, budući da

³ PSOTC je s početkom 2013. godine ušao u sastav Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine. Do tada je funkcionirao kao međunarodni centar.

Ujedinjeni narodi od država članica traže i očekuju da daju prednost ženama pri finalnoj selekciji za raspoređivanje u konkretnu misiju.

Ministarstvo odbrane BiH radi na **unapređenju baze podataka o zainteresiranosti i učešću žena u mirovnim misijama**. Zadužen je Ured za odnose sa javnošću Ministarstva odbrane BiH da u saradnji sa Sektorom za upravljanje personalom organizira promocije vojnog poziva i aktivnosti koje su provodile pripadnice mirovnih misija u okviru mandata mirovnih misija. Na svim nivoima Oružanih snaga u BiH organizirane su edukacije i informiranja o značaju učešća žena u vojnim snagama i misijama podrške miru.

Mandat UN policije se ogleda kroz pružanje podrške implementaciji mirovnih sporazuma, podrške vladama u provođenju sigurnosnih reformi, zaštiti civila (posebno najugroženijih skupina stanovništva: raseljene osobe, povratnici, žene i djeca), pružanje i organiziranje raznih obuka za lokalne policijske službenike/ce, kao i sprečavanje ponovne borbe, održavanje javnog reda i mira. Policijske službenice iz BiH učestvuju u mirovnim misijama UN-a od 2000. godine. Pripadnice OS BiH učestvovala su u misijama podrške miru u Etiopiji, Eritreji i Iraku. Prva rotacija Pješadijske jedinice Oružanih snaga BiH u Afganistanu, u svom sastavu, također je imala ženu. Žene su prisutne u mirovnim operacijama u najzahtjevnijim zadacima, kao vojne posmatračice, deminerke i pješadinke.

- **Učešće žena u mirovnim misijama u periodu 2000.-2013. godine**

U periodu 2000.-2013. godine, u mirovnim misijama učestvovalo je ukupno 201+1+1+1 policijskih službenika/ca i to u mirovnim misijama u Liberiji, Sudanu - Južnom Sudanu, Cipru, Istočnom Timoru i Haitiju plus 1 poluprofesionalna pozicija u Libiji, 1 profesionalna u Južnom Sudanu i bila je 1 poluprofesionalna na Cipru. Od tog broja je 31+1 žena, što iznosi 14,90 %, odnosno 15,38%.

Mirovne misije UN-a	Ukupan broj policijskih službenika/ca	Broj pripadnica ženskog spola (%)
Cipar (UNFICYP)	28	4 (14,28%)
Liberija (UNMIL)	74	10 (13,51%)
Južni Sudan (UNMISS)	54	9 (16,66%)
Sudan (UNMIS) ⁴	19	4 (21,05 %)
Istočni Timor (UNMISSET) ⁵	21	1 (4,76 %)
Haiti (MINUSTAH)	12	3 (25 %)

Tabela 5. Učešće žena u mirovnim misijama u periodu 2000.-2013. godine

⁴ Misija je transformirana u UNMISS Južni Sudan i UNISFA - Abeyei

⁵ Nema više pripadnika bh. policijskih službenika u mirovnoj misiji u Istočnom Timoru i Haitiju

- **Trenutno stanje zastupljenosti pripadnica ženskog spola u mirovnim misijama**

Prema izvještaju Ministarstva sigurnosti, trenutno je u mirovnim misijama UN-a raspoređeno 52+1+1 (Južni Sudan i Libija) policijskih službenika/ca. Od redovno raspoređena 52 policijska službenika/ce, 12 je žena, što iznosi 23,07 %. Ukoliko u trenutno raspoređene policijske službenike/ce ubrojimo i profesionalne i poluprofesionalne policijske službenike/ce, ukupan broj raspoređenih bi iznosio 54, od čega je 13 žena, odnosno 24,04 %.

Mirovne misije UN-a	Ukupan broj policijskih službenika/ca	Broj pripadnica ženskog spola (%)
Cipar (UNFICYP)	7	2 (25,57%)
Liberija (UNMIL)	9	3 (33,33%)
Južni Sudan (UNMISS) ⁶	36	7 (19,44%)

Tabela 6. Trenutno stanje zastupljenosti pripadnica ženskog spola u mirovnim misijama

Ovi podaci⁷ pokazuju trend povećanja zainteresiranosti i mogućnosti učešća žena u mirovnim misijama. Žene su imenovane na pozicije zapovjednica i zamjenica zapovjednika bh. kontigenta u mirovnim misijama, kao i na druge rukovodeće dužnosti. Trenutni postotak prikazan u gornjoj tabeli veći je od prosječnog prosjeka država članica NATO saveza i Evropske unije. Ovakav uspjeh ne bi bio moguć bez razumijevanja i podrške svih agencija za provođenje zakona u BiH koji u početnoj fazi daju saglasnost za kandidiranje svojih policijskih službenika/ca u postupak njihovog odabira prije upućivanja u mirovnu misiju.

3.4. Trgovina osobama

U Zaključnim zapažanjima i preporukama koje je Bosna i Hercegovina dobila nakon odbrane Četvrtog i petog CEDAW izvještaja za Bosnu i Hercegovinu, UN CEDAW Komitet je konstatirao napredak u usvajanju propisa i politika za zaštitu žrtava i svjedoka uključujući i razvoj nove Strategije za borbu protiv trgovine osobama. Međutim, Komitet je izrazio zabrinutost zbog pomanjkanja djelotvornih procedura identifikacije žrtava, te pravovremenog procesuiranja i kažnjavanja trgovaca osobama, naročito kada se radi o ženama i djevojčicama iz romskih zajednica i interno raseljenim ženama koje su sve više pogođene ovim problemom. Zbog toga je Komitet naglasio važnost osiguranja djelotvorne primjene novog zakonskog okvira, te jačanja mehanizama koji imaju za cilj ranu identifikaciju i upućivanje žrtava trgovine osobama.

Radna grupa koja se sastoji od tužilaca/teljki iz svih tužilaštava u Bosni i Hercegovini sačinila je prijedlog mogućeg rješenja izmjena i dopuna krivičnih zakona koje bi dovele krivično zakonodavstvo u ovoj oblasti u međusobni sklad i u sklad sa međunarodnim standardima, posebno Protokolom Ujedinjenih naroda o sprečavanju i kažnjavanju trgovine ljudima, Konvencijom Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, kao i Direktivom Evropske unije o borbi protiv trgovine ljudima. Cjelokupna aktivnost vođena je u saradnji sa OSCE misijom u BiH. Tekst prijedloga izmjena i dopuna navedenih zakona je usaglašen, te poslat na usvajanje

⁶ U 2013. godini očekuje se raspoređivanje još 16 policijskih službenika u mirovnoj misiji u Južnom Sudanu

⁷ Statistika Ministarstva sigurnosti BiH; dostupna na <http://www.bihat.ba/>

državnom i entitetskim parlamentima, kao i Pravosudnoj komisiji Brčko Distrikta BiH. Već su usvojene izmjene i dopune Krivičnog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 67/13) i Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 9/13).

Podatke o potencijalnim žrtvama trgovine osobama (navođenja na prostituciju i/ili seksualnog iskorištavanja, trgovine osobama u svrhu prosjačenja, prodaje u svrhu sklapanja braka) prikupljaju tužilaštva, službe za provođenje zakona, centri za socijalni rad, te nevladine organizacije. Tabela ispod pokazuje podatke prikupljene u periodu 2009.-2012. godine.

Potencijalne žrtve trgovine osobama		2009.	2010.	2011.	2012.
Muškarci	maloljetni	4	2	7	3
	punoljetni	1	2	0	0
	ukupno	5	4	7	3
Žene	maloljetni	23	3	12	16
	punoljetni	41	18	16	20
	ukupno	58	21	28	36
UKUPNO		69	25	35	39

Tabela 7. Podaci o broju potencijalnih žrtava trgovine osoba

Od ukupno 39 žrtava 20 je seksualnog iskorištavanja, 3 navođenja na prostituciju, 13 prisilnog rada – prosjačenja i 3 prodaje radi prisilnog sklapanja braka. Od ukupnog broja potencijalnih žrtava trgovine osobama stranih državljana je bilo 11 (2009.), 4 (2010.) i 8 (2011.) ili ukupno 23 osobe. Zemlje porijekla ovih žrtava su: Srbija, Hrvatska, Moldavija, Rumunija, Njemačka, Sjedinjene Američke Države i Kosovo, te Bugarska.

U 2012. godini, od 39 žrtava trgovine osobama 12 je stranih državljanke. Dvije strane državljanke su asistirane u sigurnoj kući na prostoru BiH, dok je 10 stranih državljanke, sve iz Srbije, identificirano kao potencijalne žrtve i trenutno je u toku daljnja procedura koju poduzima Državna agencija za istrage i zaštitu BiH a po nalogu Tužilaštva BiH. Zemlje porijekla 2 strane žrtve su: Njemačka i Bugarska. Preostalih 27 žrtava trgovine osobama su državljani/ke BiH.

Tokom 2012. godine u sigurnim kućama/skloništima je asistirano 13 potencijalnih žrtava trgovine osobama, dok 26 potencijalnih žrtava nije asistirano u skloništima. Od navedenih 26 potencijalnih žrtava, 10 žrtava ne boravi na području BiH, 10 žrtava je asistirano od Centra za socijalni rad, odnosno nevladine organizacije koja rukovodi dnevnim centrom za djecu koja rade na ulici, dok preostalih 6 nije prihvatilo asistenciju.

U 2012. godini realizirana su tri povratka žrtava trgovine osobama, državljana Bosne i Hercegovine, i to dva povratka ženskih osoba (1 punoljetna i 1 maloljetna) iz Srbije u Bosnu i Hercegovinu i jedan povratak (1 punoljetna) iz Makedonije. Tokom 2012. godine odobren je privremeni boravak iz humanitarnih razloga za dvije (2) žrtve trgovine osobama - strance u Bosni i Hercegovini.

Podaci o krivičnom gonjenju za djela trgovine osobama i krivična djela koja se vežu za trgovinu osobama prikupljaju se od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine i Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima. Tabela ispod ukazuje na podatke o krivičnom gonjenju prikupljene u periodu 2009.-2012. godine.

Krivično gonjenje	2009.	2010.	2011.	2012.
Prijave	23	22	19 protiv 38 osoba	
Pokrenuto istraga	20	15	10 protiv 9 osoba	19 42
Podignuto optužnica	10 protiv 20 osoba	16	6 protiv 9 osoba	15 22
Izrečene presude	Protiv 10 osoba	19 osoba	4 protiv 7 osoba	11 13
Oslobađajuća presuda	Za 5 osoba	Za 4 osobe	Za 1 osobu	2 za 3 osobe
Neriješene optužnice	12	9	13 protiv 36 osoba	

Tabela 8. Podaci o broju provedenih postupaka u predmetima trgovine osoba

Obezbjedenje odgovarajućih usluga žrtvama trgovine osobama, kao što su skloništa, većinom vode nevladine organizacije koje se oslanjaju na vanjsko finansiranje. Ministarstvo sigurnosti BiH ima potpisan protokol s dvjema nevladinim organizacijama, koje pružaju pomoć i smještaj stranim žrtvama trgovine osobama, dok Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ima potpisan protokol s 3 nevladine organizacije koje pružaju pomoć i smještaj za domaće žrtve trgovine osobama.

Slijedeći sveobuhvatan pristup u rješavanju problematike trgovine osobama radna grupa, koju su činili predstavnici/e Ministarstva sigurnosti BiH i svih relevantnih institucija, izradila je novu Strategiju i Akcioni plan suprotstavljanja trgovini osobama u Bosni i Hercegovini (2013-2015), koju je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u martu 2013. godine. Strategija sadrži 5 strateških ciljeva:

- A. PODRŠKA - Organizirati održiv sistem podrške u tretiranju problematike trgovine osobama u Bosni i Hercegovini;
- B. PREVENCIJA - Inicirati preventivno djelovanje kao poželjan i održiv proces;
- C. PROCESUIRANJE - Unaprijediti sistem otkrivanja, razjašnjavanja, dokazivanja i krivičnog gonjenja;
- D. PROAKTIVNA ZAŠTITA - Osigurati održive programe i procedure za zaštitu žrtava svih oblika trgovine osobama;
- E. PARTNERSTVO - Poboljšati međuinstitucionalnu saradnju na svim nivoima vlasti

3.5. Žene koje su preživjele seksualno nasilje tokom i nakon rata

Oblast zaštite i podrške svjedocima/žrtvama zločina počinjenih tokom rata u Bosni i Hercegovini je uređena zakonima na državnom i entitetskom nivou. Na nivou BiH pravni okvir kojim se uređuje zaštita svjedoka čine: krivični zakoni u BiH, zakoni o krivičnom postupku u BiH, Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH, Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku RS i Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka FBiH.

U Krivičnom zakonu BiH, koji se primjenjuje u procesuiranju ratnih zločina pred Sudom BiH, dva člana spominju silovanje kao način izvršenja krivičnog djela: član 172. *Zločin protiv čovječnosti* i član 172. *Ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Iako definicije u Krivičnom zakonu BiH još uvijek nisu izmijenjene u skladu sa preporukama Komiteta protiv torture, Sud BiH u svojoj jurisprudenciji je definiciju elementa sile ili prijetnje silom proširio. U prvom

predmetu koji se ticao seksualnog nasilja, SUD BiH je definirao silovanje i seksualne zločine na način da je pojmovima „sile ili prijetnje silom“ dodao i kao mogući element izvršenja „prisilu“ i element „bez pristanka žrtve“. Bitno je, međutim, naglasiti da se ovo tumačenje odnosi samo na praksu Suda BiH, dok ne postoje podaci o postupanju nadležnih sudova entiteta u BiH i Brčko Distrikta BiH.

Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina iz 2008. godine sadrži preporuke za jačanje podrške svjedocima u postupcima koji se vode pred okružnim i kantonalnim sudovima i tužilaštvima. Strategijom su predviđene mjere za unapređenje zaštite i podrške svjedocima, kao i projekcija i dugoročni finansijski okvir za realizaciju mjera zaštite svjedoka. Podaci o broju procesuiranih predmeta ratnih zločina seksualnog nasilja nad ženama ne obrađuju se statistički odvojeno od drugih predmeta ratnih zločina. Zbirne podatke o broju procesuiranih predmeta ratnih zločina seksualnog nasilja nad ženama je teško dobiti budući da su ovi zločini uglavnom izvršeni u sticaju sa drugim djelima ratnih zločina. Prema dostupnim informacijama pribavljenim analizom presuda sa stranice Suda BiH u periodu do kraja 2011. godine, pravosnažno je presuđeno ukupno 75 predmeta ratnih zločina, od čega je 29 pravosnažnih presuda za ratne zločine koji uključuju djela seksualnog nasilja nad ženama ili 38,6 % predmeta. Međutim, i dalje predstavlja problem nedostatak podataka o broju predmeta seksualnog nasilja nad ženama, koji se vode na nižim nivoima vlasti.

U Zaključnim zapažanjima i preporukama nakon podnošenja Četvrtog i petog CEDAW izvještaja za Bosnu i Hercegovinu, UN CEDAW Komitet je prepoznao napore koji su učinjeni da bi se unaprijedio položaj žena koje su preživjele seksualno nasilje tokom rata u BiH, ali i spor tempo procesuiranja ovih slučajeva, te nisku stopu osuđujućih presuda za počinioce seksualnog nasilja. To dovodi do široko rasprostranjene nekažnjivosti, uprkos provođenju državne Strategije za procesuiranje ratnih zločina iz 2008.g. Također, konstatirana su kašnjenja u usvajanju mjera koje odgovaraju na potrebe žena, žrtava ratnih sukoba, uključujući neadekvatan pristup žena mjerama odštete, podrške i rehabilitacije za nasilje pretrpljeno tokom rata.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su koordinirali saradnju različitih nevladinih organizacija i udruženja, timova i centara na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini kako bi se na jedinstven način rješavali problemi žrtava rata u BiH. Iz sredstava FIGAP programa finansiran je projekat Udruženja „Žena-žrtva rata“ koji ima za cilj utvrđivanje zdravstvenih potreba žena žrtava rata, koji je proveden u toku 2011. i 2012. godine, dok je u 2013. godini realiziran projekat koji se odnosi na edukaciju za komunikacijske vještine i psihološko osnaživanje seksualno zlostavljanih u ratu, sa ciljem socijalnog funkcioniranja u zajednici.

Udruženje "Medica" Zenica je u periodu 2011.-2013. god. realiziralo projekat „Modeli podrške za žrtve/svjedoke ratnih zločina kroz jačanje kapaciteta i saradnje nevladinih organizacija i institucija“ koji je podržan od UN WOMEN, Medice mondiale i Norveške ambasade u Sarajevu. U okviru projekta uspostavljene su prve institucionalne mreže za podršku žrtvama/svjedocima u predmetima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih krivičnih djela na području Zeničko-dobojskog kantona, Srednjobosanskog kantona i Unsko-sanskog kantona. Potpisani su protokoli o međusobnoj saradnji nadležnih ministarstava, općina, institucija, ustanova i nevladinih organizacija u pružanju podrške žrtvama i žrtvama/svjedocima. Uspostavljena su odjeljenja za podršku svjedocima pri Kantonalnom sudu i Tužilaštvu u Sarajevu, Okružnom sudu i Tužilaštvu u Banjoj Luci, te Okružnom sudu i Tužilaštvu u Istočnom

Sarajevu. Ne postoje podaci da li postoji i kako se vrši podrška svjedocima i žrtvama u drugim sudovima u BiH.

Međutim, kako je konstatirao i CEDAW Komitet, sve ove inicijative nisu dovoljne za unapređenje statusa i položaja svih žena žrtava ratnih zločina i seksualnog nasilja u BiH, te preporučuje da se „*Ubrza usvajanje nacrt zakona i programa, koji su na čekanju, planiranih da obezbijede djelotvoran pristup pravdi za sve žene žrtve seksualnog nasilja tokom rata, uključujući odgovarajuća obeštećenja, kao što su Nacrt Zakona o pravima žrtava torture i civilnim žrtvama rata, Program za žrtve seksualnog nasilja u sukobu i torture (2013-2016) i Nacrt Strategije tranzicijske pravde (2012.-2016), čiji je cilj unapređenje pristupa pravdi*“.

4. Naučene lekcije u razdoblju implementacije Akcijskog plana UNSCR 1325 u BiH (2010.-2013. godine)

Akcijski plan za implementaciju UN Rezolucije 1325 u Bosni i Hercegovini, usvojen 2010. godine, prvi je akcijski plan te vrste u jugoistočnoj Europi i jedan od prvih donesenih u postkonfliktnim zemljama. Akcijski plan sastoji se od niza politika kreiranih tako da povećaju doprinos žena u održavanju mira u postkonfliktnoj Bosni i Hercegovini. Važno je naglasiti da je Agencija za ravnopravnost spolova BiH rukovodila izradom ovog Akcijskog plana uključujući konzultacije s relevantnim institucijama na različitim razinama vlasti u BiH, kao i s organizacijama civilnog društva. Koordinacijski odbor koji broji 20 članova/ica, uspostavljen je 2011. godine radi monitoringa provedbe i ostvarivanja ciljeva AP-a.

Neovisna procjena implementacije Akcijskog plana, provedena u srpnju 2013. godine, zaključila je kako je ovaj plan model dobre prakse za kreiranje i provedbu javne politike. Po tome je Bosna i Hercegovina prepoznata i na međunarodnoj razini. Primjerice, u 2012. godini Ministarstvo sigurnosti BiH nominirano je od nevladine organizacije „Žene ženama“ i primilo je prvu nagradu Ujedinjenih naroda za promoviranje jednakopravnosti spolova u vladinim strukturama.

Akcijski je plan bio uspješan iz više razloga. Prvo, kreiran je na način da povezuje ciljeve i aktivnosti plana s postojećim mandatima relevantnih institucija zaduženih za sigurnosnu politiku. Iskorištena je stručnost osoblja koje je imalo iskustva u ovoj oblasti, promovirajući međuinstitucionalnu suradnju. Drugo, Agencija za ravnopravnost spolova BiH igrala je ključnu ulogu i pružala stručnu i tehničku potporu institucijama u provedbi Akcijskog plana, posebice Ministarstvu obrane BiH i Ministarstvu sigurnosti BiH. Kreiranjem i distribucijom edukativnih materijala i provedbom obuka, Agencija za ravnopravnost spolova BiH je podizala svijest o tomu zašto je rodna perspektiva bitna za mir i sigurnost, nastojeći na praktičan način približiti ove teme i omogućiti praktičan pristup provedbi Akcijskog plana. Kroz ove edukativne aktivnosti UN Rezolucija 1325 i Akcijski plan za BiH predstavljeni su kao strategije povezane sa širim državnim ciljevima. Ova je taktika utjecala na povećanje lokalnog vlasništva i stvaranje veće potpore za provedbu Akcijskog plana među ključnim nositeljima odgovornosti. Koordinacijski odbor bio je još jedna ključna komponenta uspjeha Akcijskog plana. U razdoblju 2010.-2013. godine Odbor se redovito sastajao, a većina članova i članica bila je uključena u izradu Akcijskog plana. Oni su pokazali supstantivno razumijevanje ove strategije i stvarnu opredijeljenost za njezinu provedbu.

Konačno, nositelji odgovornosti dosljedno su koristili Akcijski plan kao platformu za ostvarivanje rezultata i značajnog učinka na pitanja uključivanja žena u postizanje i očuvanje mira i sigurnosti. Ministarstvo obrane BiH koristilo je Akcijski plan pri planiranju edukativnih i promotivnih aktivnosti kao što su radionice, prezentacije, sastanci i medijska promocija. U posljednje tri godine educirano je više od 4,000 pripadnika/ca Ministarstva obrane i Oružanih snaga BiH. Ova sveobuhvatna inicijativa rezultirala je povećanjem interesa mladih žena iz ruralnih sredina za sudjelovanje u oružanim snagama.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske registriralo je Udruženje „Mreža žena MUP RS-RS WPON“, čime je postalo prvo ministarstvo u regionu koje je registriralo ovakvu udruhu, a u okviru inicijative SEPCA (Asocijacije šefova policija Jugoistočne Europe) da se osnuje Mreža žena policajaca Jugoistočne Europe. Također, Ministarstvo unutarnjih poslova FBiH

pokrenulo je slično umrežavanje - Mrežu žena policajaca koja uključuje predstavnice policijskih agencija u BiH, uključujući i SIPA-u, Graničnu policiju i kantonalna ministarstva unutarnjih poslova. Ove mreže organiziraju žene u policijskim snagama i osiguravaju platformu za osnaživanje i uzajamnu potporu. One provode projekte i aktivnosti usmjerene na promoviranje i primjenu načela rodne jednakopravnosti, pri prijemu žena u policiju, kao i na pitanja obrazovanja, obuka, razvoja karijere i promocije rezultata pripadnica mreža.

Nekoliko nevladinih organizacija u suradnji s Agencijom za ravnopravnost spolova BiH, uz finansijsku potporu UN Women u BiH i FIGAP programa, implementiralo je specifične projekte lokalizacije Akcijskog plana kroz primjenu koncepta "ljudske (humane) sigurnosti". Ove inicijative, kroz koje se identificiraju lokalni prioriteti i prepreke u ostvarivanju sigurnosti žena u lokalnim zajednicama, predstavljaju inovativan primjer, na globalnoj razini, kako se poruka UN Rezolucije 1325 spušta na lokalnu razinu vlasti u BiH.

Međutim, identificirane su i određene smetnje za postizanje maksimalnog učinka Akcijskog plana, a kako slijedi:

- I pored navedenih pozitivnih primjera, cjelokupan proces harmonizacije propisa, pravila i procedura u sektoru obrane i sigurnosti sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH nedosljedan je i neujednačen.
- Uočena je i potreba za učinkovitijim sustavom monitoringa i evaluacije. Akcijski plan sadržavao je previše pokazatelja koje je bilo teško pratiti i nadzirati. To je rezultiralo nedostatkom jedinstvenog sustava izvješćivanja u vladinim institucijama. Skoro svi navedeni indikatori su kvantitativne prirode, što onemogućuje praćenje progressa u ostvarivanju srednjoročnih ili dugoročnih ciljeva, te kvalitativnih institucionalnih i uopće društvenih promjena.
- Veliku prepreku predstavljao je i nedostatak sredstava za učinkovitu implementaciju Akcijskog plana. Ciljevi i aktivnosti iz Akcijskog plana nisu adekvatno prioritetizirani unutar institucionalnih strategija ili planova rada, što je rezultiralo nedostatkom sredstava za njegovu provedbu.

Pri izradi novog Akcijskog plana za naredno trogodišnje razdoblje potrebno je uzeti u obzir iskustva i naučene lekcije kroz realizaciju prethodnog Plana. Novi će Akcijski plan postići najbolje rezultate ukoliko se nadograđuje na uspjehe prethodnog Plana, istodobno rješavajući gore navedene izazove, što povećava izgleda za njegov stvarni učinak na unaprjeđenje sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

5. Struktura Akcijskog plana UNSCR 1325 u BiH (2014.-2017.g.)

Sukladno preporukama neovisne evaluacije provedbe prethodnog Akcijskog plana, uspostavljena je struktura novog Akcijskog plana za razdoblje 2014.-2017. godine. Prethodni plan sadržavao je 8 ciljeva. Radi što učinkovitije implementacije novog Akcijskog plana, ovi su ciljevi grupirani unutar tri osnovne kategorije sukladno UN Rezoluciji 1325: jednakopravno sudjelovanje, prevencija i zaštita. To je omogućilo jasnije definiranje strateških i srednjoročnih ciljeva, očekivanih rezultata, te formuliranje konkretnih, rezultatski usmjerenih aktivnosti. Na ovaj je način pojednostavljen sustav uspostave indikatora za praćenje Akcijskog plana, kao i sustav prikupljanja podataka potrebnih za izradu godišnjih izvješća o provedbi Plana.

U novoj strukturi se zaštita i prevencija osiguravaju kroz strateški cilj 2: ***Povećan stupanj humane sigurnosti***. Na ovaj se način u Akcijski plan uvodi jedan novi koncept koji počiva na činjenici da sigurnost ne znači samo zaštitu države ili institucije, već i individua ili skupina od straha i prijetnji s kojima se svakodnevno suočavaju. Pristup humane sigurnosti otvorio je put ka uvođenju načela jednakopravnosti spolova u sektor sigurnosti, jer je omogućio da se na kvalitativno drukčiji način razmatra sigurnost na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini, a posebice u lokalnim zajednicama, te da se ponude nova rješenja koja bi stupanj sigurnosti građana i građanki podigla na višu razinu.

Također, nova struktura zadržava sve ciljeve iz prethodnog Akcijskog plana, s tom razlikom što su **prioritetne oblasti** sadržane u strateškim ciljevima 1 i 2, dok treći strateški cilj („horizontalni cilj“) sadrži **transferzalne („cross-cutting“) oblasti** koje su podjednako važne za ostvarivanje prva dva strateška cilja. To se odnosi na unaprjeđenje mehanizama koordinacije, instrumenata za provođenje Akcijskog plana, te suradnje s drugim akterima (lokalne vlasti, NVO, međunarodne organizacije). Slika 2., koja slijedi, ilustrira strukturu novog Akcijskog plana.

JEDNAKOPRAVNO SUDJELOVANJE			ZAŠTITA I PREVENCIJA		
STRATEŠKI CILJ 1			STRATEŠKI CILJ 2		
Povećano sudjelovanje žena na mjestima donošenja odluka, u vojsci, policiji i mirovnim misijama			Povećan stupanj humane sigurnosti		
SREDNJOROČNI CILJEVI			SREDNJOROČNI CILJEVI		
1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3
Ključni zakoni i politike omogućuju povećanje sudjelovanja žena na mjestima donošenja odluka, u policiji, vojsci i mirovnim misijama	Žene posjeduju kapacitete za sudjelovanje u donošenju odluka, u vojnim i policijskim snagama i mirovnim misijama	Razvijena svijest o važnosti sudjelovanja žena u donošenju odluka i postizanju mira i sigurnosti	Smanjena stopa trgovine osobama u BiH	Poboljšana potpora i pomoć ženama i djevojčicama žrtvama seksualnog nasilja tijekom i nakon rata	Smanjena opasnost od mina u BiH
OČEKIVANI REZULTATI			OČEKIVANI REZULTATI		
1.1.1. Zakoni su usklađeni s međunarodnim i domaćim standardima za jednakopravnost spolova	1.2.1. Omogućena izgradnja kapaciteta	1.3.1. Održane obuke za ključne donositelje odluka, uposlenike i rukovodeće osobe u sektoru obrane i sigurnosti o važnosti jednakopravnog sudjelovanja	2.1.1. Primjenjuju se pravni mehanizmi i odgovarajuće mjere za borbu protiv trgovine osobama	2.2.1. Poboljšani pravni okvir i mehanizmi za ostvarivanje prava žrtava seksualnog nasilja tijekom i nakon rata	2.3.1. Primjenjuju se instrumenti i mjere za smanjenje opasnosti od mina
1.1.2. Povećani kapaciteti za usklađivanje zakona i internih propisa	1.2.2. Stvoreni uvjeti za unaprjeđenje međusobne suradnje i umrežavanje žena u sektoru obrane i sigurnosti	1.3.2. Primjenjuju se instrumenti i mehanizmi za jačanje i promociju jednakopravnog sudjelovanja	2.1.2. Omogućena izgradnja kapaciteta za borbu protiv trgovine osobama	2.2.2. Kompenzacija i beneficije/ rehabilitacija dostupni ženama i djevojčicama žrtvama silovanja tijekom i nakon rata	2.3.2. Povećana svijest i kapaciteti za smanjenje rizika od miniranih područja
1.1.3. Usvojene konkretne mjere za povećanje sudjelovanja žena u donošenju odluka na svim razinama, te u sektoru obrane i sigurnosti		1.3.3. Provedene kampanje za podizanje svijesti javnosti o važnosti sudjelovanja žena u donošenju odluka, te obrambenim, sigurnosnim i mirovnim procesima	2.1.3. Provedene aktivnosti za podizanje svijesti o problemu trgovine osobama		
KOORDINACIJA I PARTNERSTVO					
STRATEŠKI CILJ 3					
Unaprijeđeni uvjeti i pristup provedbi AP UNSCR 1325					
SREDNJOROČNI CILJEVI					
3.1			3.2		
Unaprijeđeni mehanizmi i instrumenti za provedbu AP za UNSCR 1325			Poboljšana suradnja s drugim akterima		
OČEKIVANI REZULTATI			OČEKIVANI REZULTATI		
3.1.1. Poboljšani mehanizmi za koordinaciju provedbe AP UNSCR 1325 3.1.2. Poboljšani instrumenti za uvođenje načela jednakopravnosti spolova u rad institucija odbr. i sigurn.			3.2.1. Poboljšana suradnja s lokalnim vlastima 3.2.2. Poboljšana suradnja s nevladinim organizacijama 3.2.3. Poboljšana regionalna i međunarodna suradnja i razmjena informacija o provedbi Rezol.		

Slika 2. Struktura novog Akcijskog plana

6. Monitoring i evaluacija

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Akcijskog plana za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini je **Koordinacijski odbor**, koji se sastoji od članova i članica iz institucija sektora sigurnosti i jedne članice koja predstavlja nevladin sektor u BiH. Koordinacijski odbor imenuje se na razdoblje trajanja Akcijskog plana.

Sukladno Poslovniku o radu, Koordinacijski odbor je, između ostalog, zadužen da:

- a) razmatra i usvaja godišnje operativne planove za implementaciju Akcijskog plana;
- b) koordinira implementaciju aktivnosti Akcijskog plana u mjerodavnim institucijama, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama;
- c) razmatra i predlaže Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na usvajanje godišnja izvješća o implementaciji Akcijskog plana;
- d) prati i druge aktivnosti usmjerene na provedbu UNSCR 1325 u BiH.

Djelovanje Koordinacijskog odbora za praćenje Akcijskog plana za implementaciju UNSCR 1325 u BiH prepoznato je i u BiH i u regiji kao primjer iznimno dobre prakse djelovanja, zainteresiranosti i suradnje mjerodavnih institucija u provedbi strateških dokumenata.

Tijekom neovisne procjene provedbe prethodnog Plana uočena je potreba za učinkovitijim sustavom monitoringa i evaluacije. Akcijski plan sadržavao je previše indikatora koje je bilo teško pratiti i nadzirati. To je rezultiralo nedostatkom jedinstvenog sustava izvješćivanja u mjerodavnim institucijama. Skoro su svi indikatori bili kvantitativne prirode, što onemogućuje praćenje progressa u ostvarivanju strateških i srednjoročnih ciljeva, te kvalitativnih institucionalnih i uopće društvenih promjena u postizanju jednakopravnosti spolova u oblastima obrane i sigurnosti.

Sukladno tomu predloženo je da Akcijski plan za implementaciju UNSCR 1325 u BiH (2014.-2017. god.) sadrži **plan monitoringa i evaluacije** kao zaseban dokument koji će biti izrađen nakon usvajanja Akcijskog plana. Plan monitoringa i evaluacije bit će sveobuhvatna strategija za definiranje indikatora i početnih odrednica (baseline), prikupljanje podataka i izvješćivanje, te definiranje rokova i odgovornih aktera. To će omogućiti temelj za neovisnu srednjoročnu i završnu procjenu napretka u provedbi Akcijskog plana.

Za implementaciju Plana monitoringa i evaluacije, uspostaviti će se jednostavan i učinkovit **sustav monitoringa i evaluacije** koji se nadovezuje na već postojeće mehanizme. Sustav će definirati:

- metode i protokole za prikupljanje podataka;
- strukturu vođenja i ažuriranja podataka (uključujući informacije o tomu tko prikuplja podatke, tko posjeduje podatke, te o izvoru podataka);
- odgovarajuće mehanizme izvješćivanja (uključujući forme i obrasce izvješćivanja, dinamiku izvješćivanja, te druge oblike komuniciranja s akterima o implementaciji Akcijskog plana).

Cilj je da ovaj sustav monitoringa i evaluacije ojača institucionalne kapacitete za praćenje napretka i učinka Akcijskog plana, a sukladno planu monitoringa i evaluacije. To bi doprinijelo većem utjecaju Akcijskog plana, uz mogućnost da korisnici prikupljaju i koriste podatke i dokaze, održavaju i unaprijede kvalitetu aktivnosti iz Akcijskog plana, te adekvatno upravljaju i prevazilaze izazove tijekom implementacije.

7. Rječnik pojmova

- **Rod / Gender**

Odnosi se na društvene razlike između muškaraca i žena. Rod/gender identificira društveno, kulturalno, politički i ekonomski određene odnose između žena i muškaraca. Rodni odnosi variraju od mjesta do mjesta, kao i u vremenu; oni se mijenjaju u odnosu na promjenjive okolnosti. Spol, s druge strane, identificira biološke razlike između žena i muškaraca, koje ostaju konstantne.

- **Rodni proračun**

Primjena rodne perspektive na financijske planove i proračunske procese, uzimajući u obzir potrebe i prioritete (različitih skupina) žena i muškaraca, pri čemu se imaju na umu različite uloge koje oni imaju u obitelji, na radnom mjestu i u društvu. Za Vijeće Europe, rodni proračun predstavlja primjenu „gender mainstreaminga“ u proračunskom procesu. To znači rodno utemeljenu procjenu proračuna, ugrađivanje rodne perspektive na sve razine proračunskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda radi promoviranja rodne jednakopravnosti.

- **Gender mainstreaming**

Proces procjene utjecaja koji na žene i muškarce imaju sve planirane aktivnosti, uključujući zakonski okvir, politike i programe, u svim oblastima društvenog djelovanja i na svim razinama. Gender mainstreaming je strategija pomoću koje se pitanja i iskustva žena i muškaraca pretvaraju u integralni dio izrade, provedbe, praćenja i ocjene politika i programa u svim političkim, ekonomskim i društvenim sferama. To se radi na način koji osigurava da žene i muškarci jednako profitiraju, a da se ne podržava nejednakopravnost. Konačni cilj mainstreaminga je postizanje rodne jednakopravnosti (definicija Ekonomskog i socijalnog vijeća Ujedinjenih naroda – ECOSOC, srpanj 1997. godine). Za Vijeće Europe gender mainstreaming je „(pre)ustrojstvo, unaprjeđenje, razvitak i evaluacija procesa politika, tako da perspektiva rodne jednakopravnosti bude ugrađena u sve politike, na svim razinama i u svim fazama, od strane aktera koji su uključeni u kreiranje politika“.

- **Diskriminacija na temelju spola**

Diskriminacija na temelju spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili skupine osoba utemeljeno na spolu, zbog kojeg se osobama ili skupini osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

- **Humana (ljudska) sigurnost**

U posljednjih nekoliko desetljeća smanjena je pojava međudržavnih sukoba, dok se povećao broj pobuna, terorizma i sukoba unutar državnih granica. Promjene u prirodi sukoba traže i promjene u odgovorima na njih. Humana sigurnost je pogled na sigurnost države s osvrtom na pojedince. Naglašava važnost svakodnevne sigurnosti ljudi uz pomoć poboljšanja javnih službi i programa za smanjenje siromaštva. UN je 1994. godine uveo koncept humane sigurnosti, čije su osnovne komponente „sloboda od straha i sloboda od oskudice“. Stoga su ključna pitanja povezana s humanom sigurnošću osobna (fizička) sigurnost, ekonomija,

zdravstvo, životna sredina i sigurnost zajednice. Unutarnje osnaživanje poboljšava nacionalnu, regionalnu i globalnu stabilnost, što u konačnici dovodi do smanjenja učestalosti sukoba.⁸

- **Izgradnja kapaciteta**

Ciljani trening za poboljšanje znanja i vještina nositelja odgovornosti za učinkovitu provedbu strategija, politika, programa i projekata.

- **Učinak**

Dugoročni učinak (pozitivan ili negativan, namjeran ili slučajan) određene strategije, politike, programa ili projekta na nositelje odgovornosti, kao i na trenutačne društvene prilike.⁹

- **Pokazatelji/indikator (kvantitativni i kvalitativni)**

Kvantitativne ili kvalitativne varijable koje omogućuju jednostavno i pouzdano mjerenje dostignuća i promjena povezanih s određenom intervencijom, kao i pomoć u procjeni djelovanja organizacije/institucije u odnosu na postavljeni cilj.¹⁰

- **Srednjoročni rezultat**

Vjerojatni ili postignuti učinci programa, politika ili projekta u sredini provedbe.

- **Plan monitoringa i evaluacije**

Strategija za prikupljanje podataka koja osigurava potrebne informacije za učinkovit sustav monitoringa i evaluacije. Plan dokumentira osnovne/početne podatke, projicirane ciljeve, izvore podataka, alate za prikupljanje podataka, te kvantitativne i/ili kvalitativne pokazatelje/indikator za procjenu napretka u provedbi određene strategije, politike, programa, projekta ili aktivnosti. Plan, također, jasno određuje rokove, nositelje odgovornosti, te način izvješćivanja.

- **Sustav monitoringa i evaluacije**

Metode za prikupljanje podataka, definiranje potrebnih ljudskih resursa, mehanizmi izvješćivanja i evaluacije, te tehnologija koja promptno osigurava informacije onima koji provode strategiju, politiku, program ili projekt. Svrha ovih informacija je bolje informiranje ključnih nositelja odgovornosti kako bi se postigli svi zadani ciljevi.¹¹

- **Rezultat**

Vjerojatni ili postignuti krajnji učinak proizvoda, robe ili usluge kao posljedice određene intervencije.¹²

---

⁸ UNDP 2013, „Izveštje o razvitku društva 2013 – Uspon juga: Ljudski napredak u svijetu raznolikosti“

⁹ Gorgens, Marelize i Jody Zall Zusek, „Making Monitoring and Evaluation Systems Work“, Svjetska banka, Washington, DC: 2009

¹⁰ Kusek Jody i Ray Rist, „A Handbook for Development Practitioners: Ten Steps to a Results-Based Monitoring and Evaluation System. Svjetska banka, Washington, DC: 2004.

¹¹ Gorgens, Marelize and Jody Zall Zusek. Making Monitoring and Evaluation Systems Work. Svjetska banka, Washington, DC: 2009

¹² Kusek, Jody and Ray Rist. A Handbook for Development Practitioners: Ten Steps to a Results-Based Monitoring and Evaluation System. Svjetska banka, Washington, DC: 2004

8. Циљеви и активности Акционог плана за имплементацију УНСЦР 1325 у БиХ за период 2014.-2017. године

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Повећано учешће жена на мјестима доношења одлука, у војсци, полицији и мировним мисијама				
Средњорочни циљ 1.1: Кључни закони и политике омогућују повећање учешћа жена на мјестима доношења одлука, у полицији, војсци и мировним мисијама				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
1.1.1 Закони су усклађени са међународним и домаћим стандардима за равноправност полова	Наставак рада на усклађивању закона, подзаконских аката и прописа у војним и полицијским структурама са домаћим и међународним стандардима за равноправност полова	Министарство одбране БиХ (МО БиХ), Министарство безбједности БиХ (МС БиХ, укључујући СИПА и Гранична полиција), Министарство унутрашњих послова Федерације БиХ (МУП ФБиХ), Министарство унутрашњих послова Републике Српске (МУП РС), полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта БиХ. Партнери: Агенција за равноправност сполова БиХ (АРС БиХ), Гендер Центар Федерације БиХ (ГЦ ФБиХ), Гендер центар Републике Српске (ГЦРС)	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Објављивање годишњих извјештаја о провођењу усклађених прописа (од стране институција које проводе и надгледају усклађене прописе)	МО БиХ, МС БиХ (СИПА, Гранична полиција), МУП ФБиХ, МУП РС, полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
1.1.2 Повећани капацитети за усклађивање закона и интерних прописа	Организовање обука државних службеника/ца о усклађивању закона и интерних прописа са Законом о равноправности полова БиХ	Агенције за државну службу/управу БиХ и ентитета, АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Организовати сталне обуке за особље које ради на усклађивању закона у сектору одбране и безбједности	МО БиХ, МС БиХ (СИПА, Гранична полиција), ентитетски МУП-ови, полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција,

		Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС		донаторска средства
1.1.3 Усвојене конкретне мјере за повећање учешћа жена у доношењу одлука на свим нивоима, те у сектору одбране и безбједности	Израда анализе постојећих квота са препорукама за унапређење	АРС БиХ Партнери: МО БиХ, МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС	2014.	Донаторска средства
	Развијање мјерила/стандарда за примјену квота са конкретним временским роковима	АРС БИХ Партнери: МО БиХ, МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС	2015.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Укључивање активности које се односе на учешће жена у доношењу одлука у локалне политике и планове за равноправност полова или за провођење УН Резолуције 1325	Органи локалне самоуправе Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Израда и провођење институционалних планова и едукативних програма за развијање каријера жена у сектору одбране и безбједности, укључујући и жене у војно-дипломатским представништвима	МО БиХ, МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС, Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Израда и провођење институционалних планова за запошљавање жена у сектору одбране и безбједности	МО БиХ, МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС, Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Средњорочни циљ 1.2: Жене посједују капацитете за учешће у доношењу одлука, у војним и полицијским снагама и мировним мисијама				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
1.2.1 Омогућена изградња капацитета	Организовање обука за развој вјештина кандидаткиња за изборе	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС Партнери: Тијела политичких странака, женске групе у политичким странкама, НВО	2014.	Донаторска средства
	Организовање обука за развијање политичких вјештина жена без претходног политичког искуства	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС Партнери: Тијела политичких странака, женске групе у политичким странкама, НВО	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Организовање обука за јачање лидерских вјештина жена за учешће у процесима доношења одлука	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС Партнери: Тијела политичких странака, женске групе у политичким странкама, НВО	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
1.2.2 Створени услови за унапређење међусобне сарадње и умрежавање жена у сектору одбране и безбједности	Организовање округлих столова, јавних расправа и промотивних активности за жене у сектору одбране и безбједности у циљу даљњег умрежавања, унапређења узајамне сарадње, размјене искустава и позитивних примјера	Удружење „Мрежа жена полицајаца“, Удружење „Мрежа жена МУП РС-РС WПОН“, МУП ФБиХ, МУП РС, МС БиХ, МО БиХ Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО	Континуира но	Донаторска средства
	Иницирање умрежавања жена – државних службеница у сектору одбране и безбједности у циљу провођења заједничких активности са мрежама жена полицајаца	МУП ФБиХ, МС БиХ Партнери: Удружење „Мрежа жена поллицајаца“, АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција

Средњорочни циљ 1.3: Развијена свијест о важности учешћа жена у доношењу одлука и постизању мира и безбједности				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
1. 3.1. Одржане обуке за кључне доносиоце одлука, запосленике/це и руководеће особе у сектору одбране и безбједности о важности равноправног учешћа	Увођење родне перспективе у програм обука полицијских академија и других агенција за школовање полицијских службеника/ца, са циљем повећања знања о равноправности полова у сектору безбједности, те концепту људске безбједности.	МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС, Полицијске академије ФБиХ и РС, полицијске агенције Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	До краја имплементације АП	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Промовисање полицијског позива у средњошколским установама са циљем анимирања већег броја младих жена за пријављивање на полицијске академије	МУП ФБиХ, МУП РС, полицијске агенције Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО	Континуирано	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Укључивање тема које се односе на равноправност полова у све аспекте обуке за припаднике/це Оружаних снага БиХ	МО и ОС БиХ Партнери: АРС БиХ, НВО, међународне организације	Континуирано	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Организовање обука и јачање позиција именованих лица за родна питања у Оружаним снагама БиХ, као и у свим полицијским структурама на свим нивоима	МО БиХ, МС БиХ (СИПА, Гранична полиција), МУП ФБиХ, МУП РС, полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО, међународне организације	До краја имплементације АП	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Укључивање питања о равноправности полова у редовне обуке за руководеће државне службенике/це, посебно у секторима одбране и безбједности.	Агенција за државну службу БиХ, АРС БиХ Партнери: МО БиХ, МС БиХ	Континуирано	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

	Укључивање тема из УН Резолуције 1325 и сродних резолуција о положају и улози жена у сукобима и постконфликтним ситуацијама, насиљу над женама и дјецом итд. у предупутне обуке за припаднике/це мировних мисија, као и дипломатског особља.	МС БиХ, МОБиХ, МВП БиХ Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС,	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Наставак обука за припаднике/це мировних мисија о толеранцији, уважавању специфичних потреба жена одређеног поднебља, родно заснованом насиљу, препознавању појавних облика трговине лицима, полно преносивим болестима, те наставак промовисања учешћа жена у мировним мисијама.	МС БиХ, МО БиХ, МВП БиХ Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС,	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
1.3.2 Примјењују се инструменти и механизми за јачање и промоцију равноправног учешћа	Утврђивање мјере у Закону о јавном РТВ-сервису за равноправно појављивање и представљање и кандидата и кандидаткиња у програмском садржају током предизборних кампања	Министарство комуникације и промета, РАК Партнери: АРС БиХ, НВО	2014.	Буџетска средства надлежних институција
	Утврђивање радног мјеста лица за родна питања у правилницима о унутрашњој организацији у Министарству одбране, Министарству безбједности, ентитетским министарствима унутрашњих послова и полицијским агенцијама.	МО БиХ, МС БиХ (СИПА, Гранична полиција), МУП ФБиХ, полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта БиХ Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	До краја имплементације АП	Буџетска средства надлежних институција
	Објављивање анализе утицаја оштих и локалних избора на број жена у органима на које се избори односе	Централна изборна комисија (ЦИК) Партнери: АРС БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Ажурирање базе података о заступљености жена у војним и полицијским снагама, које су доступне јавности	МО БиХ, МС БиХ (СИПА, Гранична полиција), МУП ФБиХ, МУП РС, полицијске агенције и полиција Брчко Дистрикта БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција

	Ажурирање базе података о учешћу у мировним мисијама разврстане по полу, узимајући у обзир сљедеће информације: позиције на којима су били/е ангажовани, постигнути резултати, награде, одликовања и сл.	МО БиХ, МС БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Креирање базе података кандидаткиња које су стекле звање инструктора за обуку припадника/ца који се ангажују у мировним мисијама из БиХ и других земаља.	МО БиХ, МС БиХ	До краја имплементације АП	Буџетска средства надлежних институција
	Креирање базе података о лицима која су стручно обучена о питањима родне равноправности, из које би се бирала лица на дужности савјетника/ца за родна питања и официра за везу у мировним мисијама	МО БиХ, МС БиХ	До краја имплементације АП	Буџетска средства надлежних институција
1.3.3	Провођење јавне кампање за промоцију пуног и равноправног учешћа жена у доношењу одлука, посебно на локалном нивоу власти	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, државна комисија и ентитетске комисије за равноправност полова Партнери: НВО	2016.	Донаторска средства
Проведене кампање и друге промотивне активности за подизање свијести јавности о важности учешћа жена у доношењу одлука, те одбрамбеним, безбједносним и мировним процесима	Организовање активности на промоцији УН Резолуције 1325, посебно дијелова који се односе на учешће и учинак жена у војним и полицијским снагама	МО БиХ, МС БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Организовање активности на промоцији учешћа и конкретног доприноса жена у мировним мисијама	МО БиХ, МС БиХ Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, НВО	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Повећан степен хумане безбједности

Средњорочни циљ 2.1: Смањена стопа трговине лицима у БиХ

Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
2.1.1 Примјењују се правни механизми и одговарајуће мјере за борбу против трговине лицима	Надзирање примјене правног оквира и казнене политике у случајевима трговине лицима	МС БиХ, Одсјек за борбу против трговине лицима Партнери: АРС БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Јачање механизма за рану идентификацију и упућивање жртава трговине људима са посебним фокусом на Ромкиње и интерно расељена лица	МС БиХ, Одсјек за борбу против трговине лицима, СИПА Партнери: Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ БиХ), АРС БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Ажурирање базе података о жртвама трговине лицима (разврстани по полу, доби жртва, држављанству)	МС БиХ, Одсјек за борбу против трговине лицима	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Подршка програмима за медицинску и психо-социјалну помоћ жртвама трговине лицима да би се омогућила њихова реинтеграција у друштво	Министарство цивилних послова БиХ, Федерално министарство здравства, Федерално министарство рада и социјалне политике, Министарство здравства и социјалне заштите РС, кантонална министарства здравства, кантонална министарства социјалне заштите, центри за социјални рад Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

	Подршка програмима за економско оснаживање жена жртава трговине лицима	Федерални завод за запошљавање, Завод за запошљавање РС, кантоналне службе за запошљавање Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
2.1.2 Омогућена изградња капацитета за борбу против трговине лицима	Провођење родно одговорних обука за судије, тужиоце/тељке, полицијске и друге службенике/це о примјенивим законским одредбама, укључујући и прописе о заштити свједока трговине лицима	Центар за обуку судија и тужилаца ФБиХ, Центар за обуку судија и тужилаца РС, Полицијска академија МУП-а ФБиХ, Управа за полицијско образовање МУП-а РС Партнери: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Формирање стручних тимова за истрагу кривичних дјела која се односе на трговину лицима, што укључује распоређивање одговарајућег профила и потребног броја истражитељки	МС БиХ (СИПА, Гранична полиција, Одсјек за борбу против трговине људима), МУП ФБиХ, МУП РС, кантонална министарства унутрашњих послова, полиција Брчко Дистрикта БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Континуирано провођење обука за полицијске инспекторе/ке, истражитеље/ке СИПА-е, социјалне раднике/це, медицинско особље и образовни кадар, о проблему трговине лицима, посебно женама и дјевојчицама, као једном од облика угрожавања хумане безбједности	МС БиХ (СИПА, Гранична полиција, Одсјек за борбу против трговине људима), МУП ФБиХ, МУП РС, кантонална министарства унутрашњих послова, полиција Брчко Дистрикта БиХ Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
2.1.3 Проведене активности за подизање свијести о	Организовање активности за подизање свијести дјеце и младих, те група са посебним ризиком (Роми, дјеца која не похађају школу) о различитим облицима и штетним посљедицама трговине лицима	МС БиХ (СИПА, Гранична полиција, Одсјек за борбу против трговине људима), МУП ФБиХ, МУП РС, кантонална министарства унутрашњих послова, полиција Брчко Дистрикта БиХ Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

проблему трговине лицима	Подизање свијести шире јавности о појавним облицима трговине лицима (укључујући просјачење и радну експлоатацију)	МС БиХ (СИПА, Гранична полиција, Одсјек за борбу против трговине људима), МУП ФБиХ, МУП РС, кантонална министарства унутрашњих послова, полиција Брчко Дистрикта БиХ Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Промовисање кримоловца - телефонске линије за анонимно пријављивање случајева трговине лицима	МС БиХ (СИПА, Гранична полиција, Одсјек за борбу против трговине људима), МУП ФБиХ, МУП РС, кантонална министарства унутрашњих послова, полиција Брчко Дистрикта БиХ Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Средњорочни циљ 2.2: Побољшана подршка и помоћ женама и дјевојчицама које су преживјеле сексуално насиље током и након рата				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
2.2.1 Побољшан правни оквир и механизми за остваривање права жртава сексуалног насиља током и након рата	Издвајање више ресурса и истражних капацитета за смањење броја и рјешавање заосталих судских спорова	Министарство правде БиХ, Министарство правде ФБиХ, Министарство правде РС, Високи судски и тужилачки савјет (ВСТС)	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Измјена кривичних закона укључујући дефиниције сексуалног насиља током рата у складу са међународним стандардима	Министарство правде БиХ, Министарство правде ФБиХ, Министарство правде РС, ВСТС	2014. - 2015.	Буџетска средства надлежних институција
	Развијање и прилагођавање смјерница и стандарда за провођење програма заштите свједока у БиХ потребама жена које су преживјеле сексуално насиље током рата	Министарство правде БиХ, Министарство правде ФБиХ, Министарство правде РС, ВСТС	2014. - 2015.	Буџетска средства надлежних институција
	Успостављање одрживог и оперативног програма заштите свједока и жртава сексуалног насиља на нивоу окружних и кантоналних судова	Министарство правде БиХ, Министарство правде ФБиХ, Министарство правде РС, ВСТС	2014. - 2015.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
2.2.2 Компензација и бенефиције/ рехабилитација доступни женама и дјевојчицама жртвама сексуалног насиља током и након рата	Успостављање модела свеобухватне подршке и бриге о женама које су преживјеле сексуално насиље током и након рата са циљем уједначеног приступа услугама правне, психо-социјалне и финансијске помоћи, без обзира на пребивалиште	МЛЪПИ БиХ/ АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС Партнери: НВО и међународне организације	2014. - 2015.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Јачање капацитета и сарадње институција и установа одговорних за бригу и остваривање права жена жртава сексуалног насиља током и након рата (центри за социјални рад, судије и тужиоци, здравствене установе итд.), што посебно укључује рад у локалним заједницама	МЛЪПИ БиХ/ АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС Партнери: НВО и међународне организације	2014.-2015.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Акциони план за имплементацију UNSCR 1325 у Босни и Херцеговини за период 2014.-2017. године

	Наставак подршке програмима за оснаживање жена жртава рата унутар удружења која се баве овим питањима	МЛЪПИ БиХ/ АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС, Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица у РС Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Подршка програмима за економско оснаживање жена жртава сексуалног насиља током и након рата (програми доквалификације, преквалификације, самозапошљавања и сл.)	МЛЪПИ БиХ/ АРС БиХ Партнери: НВО и међународне организације	2014.-2015.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Средњорочни циљ 2.3: Смањена опасност од мина у БиХ				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
2.3.1 Примјењују се инструменти и мјере за смањење опасности од мина	Провођење родне анализе о утицају минираних подручја у БиХ на квалитет живота људи (у смислу различитих улога и потреба жена и мушкараца, те различитог утицаја на један и други пол)	Министарство цивилних послова БиХ (МЦП БиХ), Центар за уклањање мина у БиХ, Републичка управа цивилне заштите РС Партнери: АРС БиХ, НВО	2014.	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Укључивање родне компоненте у програме и мјере за деминирање, узимајући у обзир различите могућности, улоге и потребе жена и мушкараца	Министарство цивилних послова БиХ, Центар за уклањање мина у БиХ Партнери: НВО и међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
2.3.2 Повећана свијест и капацитети за смањење ризика од минираних подручја	Стално упозоравање на опасност од мина, посебно дјевојчица и дјечака школског узраста, жена и мушкараца у руралним подручјима, те посебно угрожених група (планинари, ловци, пољопривредници), узимајући у обзир родни аспект проблема.	МЦП БиХ, Центар за уклањање мина у БиХ, ентитетска министарства образовања, кантонална министарства образовања, педагошки заводи, ентитетске цивилне заштите Партнери: НВО и међународне организације, медији	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3 (ХОРИЗОНТАЛНИ ЦИЉ): Унапријеђени услови и приступ провођењу АП УНСЦР 1325

Средњорочни циљ 3.1: Унапријеђени механизми и инструменти за провођење АП за УНСЦР 1325

Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
3.1.1 Побољшани механизми за координацију провођења АП УНСЦР 1325	Доношење Одлуке о успостављању Координационог одбора за праћење АП (2014.-2017.год.)	Савјет министара БиХ Партнер: АРС БиХ	2014.	-
	Одржавање редовних састанака Координационог одбора	Координациони одбор за праћење АП УНСЦР 1325 Партнер: АРС БиХ	Континуирано	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Координисање израде и провођења годишњих оперативних планова за провођење АП УНСЦР 1325 у институцијама сектора одбране и безбједности	Координациони одбор за праћење АП УНСЦР 1325 Партнер: АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	До краја провођења плана	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Координисање и израда годишњих извјештаја о провођењу АП УНСЦР 1325	АРС БиХ Партнер: Координациони одбор за праћење АП УНСЦР 1325	До краја провођења плана	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Редовно ажурирање веб странице: www.1325.arsbih.gov.ba	АРС БиХ Партнер: Координациони одбор за праћење АП УНСЦР 1325	Континуирано	Буџетска средства надлежних институција

3.1.2 Побољшани инструменти за увођење принципа равноправности полова у рад институција сектора одбране и безбједности	Израда и усвајање смјерница за имплементацију АП УНСЦР 1325 (укључујући концепт хумане безбједности, локализацију УНСЦР 1325, увођење квота, показатеља за хармонизацију прописа са ЗоРС, родно одговорно буџетирање итд.)	АРС БиХ Партнер: Координациони одбор за праћење АП УНСЦР 1325	До краја провођења плана	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Увођење родно одговорног буџетирања у институције сектора одбране и безбједности	МО БиХ, МС БиХ, МВП БиХ, МУП ФБиХ, МУП РС, Министарство финансија и трезора БиХ (МФТ БиХ)	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција
	Пружање редовне подршке институцијама сектора безбједности провођењу годишњих оперативних планова за АП УНСЦР 1325, те увођењу и провођењу других активности које доприносе остваривању равноправности полова	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Средњорочни циљ 3.2: Побољшана сарадња са другим актерима				
Очекивани резултат	Активност	Носилац	Рок	Извор финансирања
3.2.1 Побољшана сарадња са локалним властима	Подршка у изради и провођењу локалних акционих планова и активности за провођење УНСЦР1325	АРС БиХ, ГЦ ФБиХ, ГЦРС	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
3.2.2 Побољшана сарадња са невладиним организацијама	Организовање редовних састанака Координационог одбора и НВО које су потписале Меморандум о разумијевању за провођење АП УНСЦР 1325 (Координациона група НВО)	Координациони одбор, АРС БиХ	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Редовна размјена информација Координационе групе НВО са другим невладиним организацијама	Координациона група НВО	Континуира но	Средства НВО и донаторска средства
	Планирање и провођење заједничких пројеката и активности на провођењу УНСЦР 1325 са невладиним организацијама	АРС БиХ, Координациони одбор	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, средства НВО, донаторска средства
3.2.3 Побољшана регионална и	Организовање регионалних форума за размјену информација у вези са провођењем националних акционих планова за имплементацију УНСЦР 1325	АРС БиХ, Координациони одбор Партнери: Регионални гендер институционални механизми, међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

међународна сарадња и размјена информација о провођењу УНСЦР 1325	Планирање студијске посјете држави која представља примјер добре праксе у провођењу УНСЦР 1325	АРС БиХ, Координациони одбор Партнери: Међународне организације	2015.	Донаторска средства
	Учешће (по позиву) на регионалним / међународним догађајима (конференције, округли столови, јавне расправе, едукативне и промотивне активности) који се односе на провођење АП УНСЦР 1325	АРС БиХ, Координациони одбор Партнери: Регионални гендер институционални механизми, међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Лобирање, од стране дипломатског особља, свих релевантних регионалних и међународних тијела и организација за провођење УНСЦР 1325 (УН, Савјет Европе, ОЕБС, НАТО и друге)	МВП БиХ Партнери: Међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства
	Планирање и провођење заједничких пројеката и активности на провођењу УНСЦР 1325 са регионалним владама и/или регионалним / међународним организацијама	АРС БиХ, Координациони одбор Партнери: Регионални гендер институционални механизми, међународне организације	Континуира но	Буџетска средства надлежних институција, донаторска средства

Bilješke:

